

"دي پٽان"

د غني خان کتاب

د غني خان "دي پٽان" که هر شو ډېرو خلکو لوسته کتاب ده خو خاطر چې دا وخت غالباً په جرمني کې دې، ډېره په زړه پورې ترجمه کې ده او ماته يې رالېږلې ده، دا وروکړه ولې جامع کتاب مونږ قسط وار په "پښتون" کې دې دپاره چاپ کوو چې عام لوستونکي هم ترې استفاده وکړي. ايډيټر

زما خبرې

انگلستان په ځني ورځپاڼو کې دا خبر چاپ شوه د چې د اسرئيلو دولت يو پروژو رغولې ده او هغې ته يې پېسې ورکړي دي، دا پروژو به د ژونځور يا دي اېن اے په رڼا کې د دې پوښتنې جاج اخلي چې پښتانه څوک دي؟ کېدې شي چې دا هر څه په شا باندې سياسي غرضونه لري خو دا هم ده چې د پښتنو د پښت په حقله څه زړه پورې خبرتياوي لا په لاسونه دي راغلي، دا خو ما دلته دا خبره هسې اوږده کړه گني غني خان دې خبرې ته دومره لېواله نه ده چې پښتانه څوک دي؟ هغه وايي پښتانه که هر څوک دي خو پري مټيم.

د غني خان په کتاب "دي پٽان" د کتاب د دې دپاره ليکلې چې پښتانه په پېرنگيانو وروپېژني او د دوي دخويونو، کړو وړو، وړانو ورکو، ډول سرنا، سندرو، اغونځو او ارمانونو نه يې خبر کړي. د کتاب ژبه ډېره لوړه، خوندوره خو په ځني ځايونو کې بې کچه ستغه او پېچلې ده، د کتاب ځني برخې خو داسې دي چې ليکوال پکښې خپلې

فلسفه، تاريخ او ناول چې سره راټول شي نو د غني خان کتاب "دي پٽان" ترې جوړ شي، دا کتاب د پښتنو د تاريخ او کلتور يوه لنډه او خوندوره هنداره ده چې د پښتون څېره پکښې داسې ښکاري څنگه چې ده. د پښتنو د اصل نسل يا نوغې په حقله خو پکښې خبرې شوي دي خو څه کولې ځواب يې په نظر نه راځي البته دا خبره د فکر وړ ښکاري چې پښتانه اروړه نسل ده او د هاغه ټولو ټبرو نووس ريښې لري کوم چې وخت په وخت د افغانستان په لاره د هند پلور ته راغلي دي خو اوس ځني افغاني او نړېوالو تاريخ پوهانو دا خبره څه نا څه يو ځای ته رسولې ده چې پښتانه د رڼا ټبر ساکي خپل ي څو ځني لويديز ختيز پوهان او خپله کورني تاريخ پوهه، توکم پوهه او ژبپوهه د دې د زبات دپاره بلورين او کولې دليل غواړي. هم دا لامل ده چې د پخوا غوندي اوس هم په نړېواله کچه دا هڅې روانې دي چې د پښتنو د پښت بنسټ رابرسېره کړي او دې سوال ته ډاډمن ځواب ووايي. اوس اوس د

مونڙ په خپله او نه يې نورو پښتنو ته زده کولې شو، البته د پښتو خنډيزو تورو معني ليکل پکار دي، د دې کتاب په پائے کښې دغه خنډيز توري ليدے شئ.

که رښتيا ووايم نو زما په ژوند کښې دا يو ورومې کار دے چې سر ته مې ورسولو او د دې درنښت لامل په هره معني نورالله پاونده او محمد فايق يوسفزي دي، که د دې دواړو هڅونه او پارونه راسره نه وي نو وگرانه وه چې دا کار مې سر ته رسولے وے، د خپلې لورکۍ کشماله خاطر هم مننه کوم چې د انگرېزي ځنې ستونزې يې راته هوارې کړې.

يواځې دا نه چې گڼې دا ورومې کار دے چې سر ته مې ورسولو بلکې نزدې نزدې ورومې ژباړنه مې هم ده، که په ژباړنه کښې چرته ناسمې او تېروتنې وي هغه ټولې زما په غاړه دي او هغه د کتاب د متن نيمگړتيا مه گڼئ. ژباړن: رشيد خاطر

ورومې برخه

سريزه

څنگه چې خبرې په يو مناسب ځائے پائے ته رسول ستونزمن کار دے هم دغسې په ليکلو کښې پېل کول اسان کار نه دے او ليکونکے نه پوهېږي چې له کومه ځايه يې راويسي، د دې نه د سوخت خبره بله نه وي چې ستا مخې ته سپين کاغذ پروت وي، ته ورته په تغو تغو گورې څه ليکل پرې غواړې خو ليکلے نه شي.

زه تاسو ته د پښتنو په حقله څه وئيل غواړم، چاسره چې زه ډېره مينه کوم خو نه پوهېږم چې پېل

داخلي انگرېسي څرگندې کړي دي او داسې فلسفيانه رنگ يې اخستے دے چې پوهېدل پرې اسان نه دي او بيا دا پرې لا دپاسه چې خان ځائے په ځائے د خليل جبران ليک ډول هم خپل کړے دے، دا ژباړنه د کتاب د انټرنېټي ورژن نه شوې ده چې ځنې غونډلې پکښې نيمگړې او ناسمې برېښي.

دا ژباړنه تر وسه وسه پورې په نوي او څومره چې کېدے شو په فونيمک ليکدود کښې شوې ده او که چرته پکښې د تازي او يا کومې بلې ژبې توري کارول شوي وي نو ځکه چې يا خو د پښتو د سسټم په چپه کښې نه دي او يا ماته د هغې د پښتو توري ياد نه دي. دا خبره ډېره مهمه ده چې د پوهې او علم خورولو سره سره پښتو ژبې ته هم وده ورکول ډېر ارزښت لري، که مونږه داسې نه کوو نو نه څو يې

هم وکړي او هيله لرم چې اوس يې لږ ډېر وپېژنئ چې هغه تاسو وپېژنئ نو زه به تاسو ته د هغه، د هغه د سبا او تاسو (پېرنگي) سره د هغه د اړيکو په حقله خه ووايم، که دا ستاسو خوښه وي او که نه خو د ستاسو گاونډي د ستاسو د کور ډېر بې بخته پلوو ته روسيه پرته ده. د ده پېژندگلو ستاسو دپاره ډېر ارزښت لري ځکه چې (روسيه) د دې سيمو د سبا دپاره پلانونه لري او د ده تاسو پلوو ته د راتگ لار د پښتنو په کور ده.

زه به اوس تاسو سره ستاسو د دې گاونډي پېژندگلو وکړم چې په سريي بنائسته پگړۍ او په تن يې کاخير ډوله پرتوگ اغوستي د خو دا خبره به په دې ځان پرېږدو، راځئ چې د ده د پښت او نسل په بابله څه ووايو.

تاريخ

ډېر خلق چې د ده پوزې ته وگوري نو د يهودي گمان پرې کوي، دک او دليل يې دا وي چې پښتانه د يهودو يوه ورکه کورنۍ ده، د ده اسلامي گروهه او د ده په ژوند باندې د مذهب ډېره ژوره اغېزه دې دک او دليل ته پونده ورکوي خو د ده ژوند لارې چارې او نور مالونه دا بنايي چې د دې يهودي په ځان د يونان خلقو ته ډېر څېرمه د.

زه د پښتنو د پښت او نسل په لټون پسې ډېر سرگردانه وم، په دې لږ کښې چې ما چاسره صلاح مشوره کولې شوه نو هغه زور څرپ او دروغژن هيرودوتس و، ده چې به څه اورېدل نو په هغې به يې باور کولو او هاغه څه به يې ليکل چې په څه به يې عقیده وه، هغه د پښتنو سيمه د بېکټريه په نوم سره

له کومه ځايه وکړم، زه غواړم چې تاسو هم دوي سره زما غونډې مينه وکړئ خو ده سره مينه کول اسان کار نه د ځکه چې د څومره ساده د نو دومره پېچلې هم د. زه غواړم چې د د څېر د غرو سرونو او هشنغر ډاگو نه راکوز کړم او تاسو سره يې په شلېدلو جامو دروزرغي پېزار کښې مخامخ کړم چې سترگې يې د سريتوب، خدا او وړانکارۍ او کپړۍ يې د ماشومتيا او غرور نه ډکه ده چې خپله غريبي او غوښتنې يې پکښې پټې ساتلې دي. زه غواړم چې يې راولم او تاسو سره د خپلو هلو ځلو او خوبونو، مينې او دښمنو، زمکو او سنگرونو د خپل نوي ټوپک او زړې بنځې په بابله خبرې وکړي.

خو تاسو به ووينئ چې دا کار اسان نه د، هر څو که ماته دا گرانه ده چې ليکل له کومه ځايه پېل کړم خو بيا هم ما سره د دې دپاره يو پلان شته، زه به وکړم شم چې هغه تاسو ته د خپلې مينې سندره ووايي چې داسې تاسو د هغه د زړه د درزا انگېرنه وکړئ، هغه به تاسو ته د بناپېرو قيصه تېره کړي، کومه چې هغه خپلو ماشومانو ته اورو، هغه به درته د خپل کلي يوه پېښه واورې چې دغسې د خپل ژوند نه دې خبر کړي، هغه به درسره د سپورمۍ خبره وکړي چې دغسې د خپل مئینتوب حال درته ووايي، هغه به درسره د خپل دود دستور خبره وکړي چې دغسې د خپل دود دستور نه دې خبر کړي، هغه به تاسو ته د خپلو شوکو، ډاکو، چپاوونو او مخو خبرې وکړي چې دغسې خپل زور درته وبنايي، هغه به درته د ميا، ملا او جادو منتر خبره هم تېره کړي چې دغسې د زړه تياره يې ووينئ، هغه به تاسو سره د ژوند او مرگ، سم او ناسم خبره

دنيا هميشه د هيرودوتس غوندي په وتلو او دروغونو خلقو باندي باور كړې دې، د دې نه دا خبره هم څرگندېږي چې د هيرودوتس د خيالي بېكتريا خلق نه تور او واره وو او نه اجاره دار تاجران وو، د دې په چپه دا خلق ابغ نېغ، غټ پت او سره سپين وو او د وخت تيري دپاره يې تجارت نه بلکې مرگ ژوبله کوله.

هسي خو بنکاري داسې چې د هيرودوتس ځني دوستان په بېكتريا کښې د سيندونو په غاړو او درو کښې اباد وو، دې خلقو به بنکلې جونې خپلې مېرمنې جوړولې او خپلو ماشومانو ته به يې د جنگونو، مېرانو، ژوند، مرگ او غاورتيا خبرې کولې، د کلو نومونه او د خلقو رواجونه يې يوناني دي، د يونانيانو غوندي لوتې لوتې شاعران او ستر جنگيالي دي او هم د يونانيانو په څېر ټول جنگونه د بنځو په سر کوي، پښتون خپله مېرمنې دې او هم مېرني خلق خونوي.

د پښتنو څه رښتوني ليکلې تاريخ نشته خو په زرهاو داسې نڅښې نڅښانې يې پرېښي دي چې کله سره ورته څير شي نو ډېره زده کړه ترېنه کېدې شي ځکه چې د دې پاتې شونو هره تيره گويانه ده، ځنې ډېرې لرغونې پاتې شونې د يوناني دور نه په غوڅه توگه بيلې دي، دا په ډول جوړښت او خيال کښې د هند د اوريسه ژوند ژواک او تهذيب ته ورته دي يعنې د بوتانو رنگ جوړه او ډول د ننني پښتون سره څه سمون نه خوري خو کله چې مونږه د بدهمت او بدهمت يوناني دور نڅښو نڅښانو، د بدهما باچايانو او نورو خلقو بوتانو ته غور وکړو نو روښانه به شي چې دا د ننني پښتون انځور سره ډېر

يادوي او وايي چې دلته تور تور واره خلق ژوند کوي چې د زرو او مسالو په باپار کښې بوخت دي. هغه مخکښې ليکي چې دا خلق دا سره زر د يوې دشتې نه د سر په بها راغونډوي، په دې دشته کښې د سپو هسي غټ غټ مېرني اوسېږي چې دوي دا سره زر د شپې د سوړو نه د زمکې مخ ته راوباسي، د زرو په دې دشته کښې نمر دومره تاوژن وي چې د اوبن نه سر بېرله بل کوم ځناور پکښې ژوند نه شي کولې، په دشته کښې د ډېر تاؤ او گرمۍ له کبله دا غټ غټ مېرني د ورځې په سوړو کښې ناست وي او د شپې په يخوبي کښې سره زر د سوړو نه د زمکې سر ته راوباسي، د نمر د راختم سره څنگه چې دا مېرني خپلو سوړو ته ننوځي نو دا تور تور واره خلق د خپلو اوبانو سره په دشته خواره شي، سره زر راغونډ کړي، په اوبانو يې بار کړي او دنمر د پرېوتو او دمېږو د سوړو نه بېرته راوتو نه مخکښې مخکښې د دشتې نه ووځي. هغه وايي چې په دوي کښې ځنې خلق ووژلې شي او څه خلق په تېښته کښې بريالي شي.

د دې خبرو نه دا جوتېږي چې:

- 1... د بېكتريا خلق لکه د يونانيانو هسي جنگيالي نه و خو دوي وتلي دروغون يعنې باپاريان وو.
- 2... د سکندر اعظم په وخت کښې هم لکه چې نړۍ د تجارت او اجاره دارۍ سره آشنا وه.
- 3... د دلي الواک زباتولو دپاره دا يواځنې دليل دې چې پښتانه گني يهوديان دي.
- 4... گران هيرودوتس په بشپړه توگه رښتوني و ځکه يې داسې برېښد دروغ ليکلي دي.

خرگندوي نۀ، د دۀ تاد او خيالونه دواړه هېښنده دي، وينه او کپړۍ دواړه تودې لري خو ناچاره دۀ او کۀ چرې يهوديان داسې وي نو بيا پښتانه هم يهوديان دي.

د پښتون د پېژندگلو دپاره دا اړينه خبره ده چې د تېر په ځائۀ نن باندې غور وکړۀ شي، دۀ کۀ يهودي دۀ او کۀ يوناني، دا په خپل ځائۀ خو ستا دا گاونډي داسې پنځ او کردار لري چې يا خو به دۀ زړۀ پورې يار او يا د سر دښمن وي، د بنادمنۍ او خوښۍ څۀ وسيله نۀ لري چې دا دۀ د ټولو نه غټ ميراث هم دۀ او ستره ناکامي هم.

کلي والې سندرې

کلي والې سندرې د يو ملت روحاني انځور وي خو دا اړينه ده چې دغه ملت لرغونۀ هم وي او رښتونۀ هم، يو رښتوني انگېرنه لرل دومره د مرانې کار نۀ دۀ، ډېر مکران کار د دې خرگندونه ده او په ځانگړې توگه د هاغه چا دپاره څوک چې ډېر مهذبه وي، کله چې رواج د رغښت شيان شي او سترگې د اورېدونکي مخ ته د خپلې مينې د مخ نه په غور کاته شروع کړي نو دا هاغه وخت دۀ چې يو قانون په ساز، جذبه په اخلاقو او خواهش په مينه او وړي، اريان مۀ شئ کۀ تاسو ته د پښتون سندرې خونکاري، لغړې او ابغې نېغې ښکاري دا ځکه چې دۀ په يوه لرې دره يا ورکوټي کلي کښې يواځې او ځانله په لرغوني شار شېر چاپېريال کښې ژوند کوي او د څۀ راتلونکې پېښې (مرگ ژوبله) په اند پښنو کښې دومره بوخت دۀ چې د ځان د پرمختگ او ودې سوچ ترې نه هېر دۀ.

جوړښت خوري، داسې برېښي چې د پښتونو دا اوسنۀ غال او تشدد د بدھا د يو اوږد سوله ييزه دور چار انگ او انگازه وي.

په نسلي توگه پښتون د يونانيانو سره اغېرلۀ شوۀ دۀ خو دا نۀ ده معلومه چې د يونانيانو دا وړومبۍ جرړه د چا سره پېوند شوې ده او هغه اولنۀ خلق څوک وو؟ خو زۀ په دې لړ کښې بېخي فکر من نۀ يم او نۀ دا اندېښنه لرم چې پنځۀ زړه کاله مخکښې د دۀ پېژندگلو څۀ وه.

دا پښتون د اسلام نه مخکښې بدھ پروره او د بدھ مت نه مخکښې هندو ؤ، زۀ نۀ پوهېږم چې دۀ د کوم ډول بدھا پېروکار ؤ ځکه چې د هغه په زرهاو انځورونه او بوتان دۀ رغولي وو، څنگه چې پښتون ښۀ ويشتونکۀ او کوټين سرتېرۀ دۀ دغسې دومره ډېر خپلواکه دۀ چې د چا استاڅگر ملاتړ جوړېدۀ شي او هم دا لامل کېدۀ شي چې وتلۀ بوت تورنۀ وو خو ښۀ بدھ پرست نۀ ؤ.

پښتون هر څوک کۀ دۀ نو وي به خو يهودي بېخي نۀ دۀ، يهوديان خپلو بچو ته د جنگونو، مرانو، مرگ ژوبلو خبرې نۀ کوي، دۀ کېدۀ شي د هاغه ټولو نسلونو يوگد نسل وي کوم چې د اسياء د زړۀ نه وخت په وخت هند پلوو ته راغلۀ دۀ، لکه ترک، يونانيان، ايرانيان او منگول او دغسې هر نسل خپله خپله برخه د خوي بوي، رنگ جوښې، مذهب او مينه ناکو سندرو په رنگ پرېښې وي، د دۀ پنځ او مزاج لکه د دۀ د جامو، د دۀ د شان غمازي کوي، د دۀ جنگ خوښ وي خو سپاگري نۀ، ساز او اواز سره مينه کوي خو سازگرۀ ښايي نۀ شي، دۀ مهربانه او زړۀ سواندۀ دۀ خو چاته يې

اے زما د گلو لبنتي چي په سترگو کښي يې
 درله د سپورمي هسي رڼا اچولي ده
 اے زما بلبلې راشه او زما په زړه کښي اباده
 شه

ښکته د سيند سره پرتو پتو نه چي د جيني په
 خوږ او از سره سندره اورېدلې کېږي او ښکاري
 داسې چي دا گڼي په پتو کېږي ولاړو ونو ته گويانه
 ده او وايي چي:

اے په ما مئينه!
 ماله دايلم په سر باندي يوه جونگره جوړه کړه
 چي زه ورته لکه د زرکي په گډا گډا راشمه

دا د ميني داستان د غه شان په سندرو او
 خوابي سندرو شروع شي، بيا هلک څوک مېنځ
 ته کړي چي د ده مور پلار د دې داستانه خبر
 کړي، داسې وگڼه چي هر څه په خبر سره ترسره
 شول او د جيني پلارگڼي غاړه کېښوده خو
 داسې کله کله کېږي، د جيني مور د واده نېټه
 ورکړي چي دغسې دا زرینه زرکه هلک ته
 وسپاري، د هلک د غاړې جينکي په ښکلو
 ښائسته جامو کېښي د نکريزو د تال سره د
 جينکي کور ته روانې وي، په لاره تمبل غږېږي
 او د تمبل په تال سره سندرې وئيلي کېږي.

زلمه د ښتر وني هسي دنګ لور دے
 او ناوي د گلابو هسي غونچه

راځي چي تاسو د دير سيمي ته بوځم، دغلته
 دي مونږ پلور ته راروان دے چي په رنگ جوسه،
 ډول ډال او لوړتيا برابر سرے دے، وينستان يې
 اوږده اوږده، غوړ، ږمنځ کړي او د ږنسمو سور
 رومال يې ترېنه تاؤ کړے دے، داسې ږښي لکه د
 باچا په سرتاج، سترگي يې غټې غټې تورې کړې
 دي، په غوړ يې گل ايښودے دے او شونډي يې په
 دنداسه ډوبې سرې کړې دي، په لاس کېښي يې ستار
 او په غاړه کېښي ټوپک دے چي تر څو پورې تا د
 هغه سترگو ته جوخت جوخت نه وي کتلي نو ته به
 وايي چي گڼي څوک ښځونک دے، سترگي يې
 رڼې، د سرپټوب او نرتوب نه ډکې، وېره نه پېژني
 خو ژوند دومره نه لري چي مرگ وپېژني، دے په
 دي سرو شونډو او تورو سترگو خپل سرداوتا
 ږدي، د پښتني قبيلې دا نر بچے په ډاگه مخامخ
 جنگ کوي او د څه شاته کېږي نه، د وېرې په وخت
 خاندي او سندرې وايي. راځي چي د ده سندرې ته
 غوړ شو.

اے چي قت په قت گلونه دي په سر کېښي
 ايښودي دي او په سترگو کېښي هم
 اے زما ميني! ته لکه د نرگس هسي ښکلې يې
 اے زما د ميني خزاني
 ته زما ژوند، زما روح
 او غرنے گل لاله يې
 ته زما د سهار ستورے
 لکه د کمبر گل
 د غره د سر سپينه اووره
 ستا خدا لکه د څاو
 ستا خبرې لکه ماښامے باد

بجلی او بحران

بجلی دے هم بحراني شے یعنی بجلی او بحران لازم و ملزوم دي، آبله شپه ټوله شپه بجلی نه وه او په نیشنل گړد کبسي داسې خرابي پيدا شوه چې ټول ملک يې په تورتم کبسي وساته، زمونږ د بجلی مثال د ماشوم دے، دا ماشوم چې په خپلو پنبو ودرېږي نو زمونږ د نوي نسل زندگي به هم شايد چې خزان وهلي وي، قسما قسم افواه گانې خورې شوې وې چې د دې ملک خلق مار خورلي دي، اوس د پرې نه وپرېږي خو دې کرشمتي پېښې يو بل شک پيدا کړو، هغه دا چې يواځې بجلی نه وه مړه شوې لکه چې د ټولې مشينري نه ورو ورو ساه ووځي، دا پرې يا سيادلي راغلې وه او يا بې هوشي خو که د لوډ شپډنگ سره سره دغه مشينري د بې هوشي سره هم دغسې په لويه پېمانه بلده شوه نو ښه به وي چې خلق په دې نارمل موسم کبسي د گرمۍ سره ځان بلد کړي گنې اوس ځنې کارونه په احتجاجونو او دهرنو هم نه کېږي، هغه د ډاکټر اسرار خبره چې:

خلقو د ښکلو سره ضد مه کوئ
ځنې کارونه په پښتو نه کېږي

د هغې په سر زرین شال
او په زنه يې شين خال

دغسې د دوي دواړو واده وشي او دواړه سره يو ځای ژوند کوي او دواړه په دې پوهېږي چې د دوي دواړو يو ځای اوسېدل تر ډېره وخته دپاره نه دي او ډېر زړه د بېلتانه لښکرې دوي د يو بل نه جدا کړي. يوه ورځ دے د کوره بهر ته ووځي او بيا چې هم پستنه نه شي، د خپلو همپښته او هم نسله خلقو له لاسه په سپين مېدان په گولو غلبيل کړے شي او ومري، د ده ښځې ته دوه گړۍ خوشحالي، دوه بچي او د ټول عمر غمونه پاتې شي، هغې د خپل مېړه ټوپک او ستار د خپلو زامنو دپاره سمبال ايښودے وي، کله کله چې په ماښامي کبسي ورته د مينې سندره را په زړه شي نو سترگې يې ډېرې درنې شي خو اوبښکې د زړه دننه وساتي، هغه خپل مشر زوئے د ځان پورې راجوخت کړي ځکه چې دے په رنگ جوښه کبسي پلار ته تللے دے او د کشر زوي خندا يې د پلار هسې ده. په ماښام چې د انغري غاړې ته کښېني نو ورومې د خپلو زامنو سترگو ته وگوري او بيا د هاغه خالي ځای ته نو زړه يې خور اور لاړ شي، زمونږ پلار د چا په شان ؤ؟ هلکان پوښتنه کوي، هغه زامنو ته دا نه شي وئيلے چې هغه لوتے ډاکټر، فلاسفر يا عالم ؤ، ورته وايي چې هغه ستر انسان او مېړنې جگړن ؤ او بيا ورته د هاغه جنگ سندره واوروي کوم جنگ چې ملېزو اليزو ته ماتې ورکړې وه، د دوي پلار هم په دې جنگ کبسي د دريو ورونيو او پنځو تربورانو سره وژلے شوے وو.

نور بيا

د ځني خان

دي پټانز

ژباړه: رشيد خاطر

دوهمه برخه

په ژړا انگولا سر پاتې شول
 چې پلاران، ترونه او ورونه يې يادول
 او د مياندو او مېرمنو ژړا او بلا به
 لا نور دوي په چغو کړل
 خو واپه په دې هر څه نه پوهېږي
 سړي د ارزو په دره ورتېر شول
 د ناروگۍ سر ته وختل
 د خدا خوشحالي، سندرې يې وئيلې
 چې سبانه مرگ د نن په ټوقو ټقالو کښې هېر کړي
 د عليزو باچا
 خپل نيازبين زوي بښکل کړو
 چې د باچا يواځنې زوئې و
 هغه نر، ځواکمن او غضبناک وو
 زه له ټولو زيات غاوره او ځواکمن يم
 او د هيچا زور او غرور زما مخه نه شي نيولې
 زه به دوي ټول په گولو سوري سوري کړم
 د ملېزو سړو
 په مرگ پورې خنداگانې کولو
 او باچا پورې ملنډې
 لښکر روان شو
 سندرې يې وئيلې

دا ډېره سپېره سره
 او د پسرلي وروستۍ ورځ وه
 کله چې حکيم خان او د هغه مېرمنو ځوانانو
 د عليزو قلا فتح کړه
 استازې راغې
 په يو پښه کور په کور
 کلي په کلي وگرځېدو
 او د ملېزو خلقو ته يې د جنگ کولو غږ ورکړو
 سړو ټوپکو ته لاس کړو
 مېرمنې په دعاگانو سر شوې
 مياندو چغې سوري جوړې کړې
 سړو خپلو بچو ته وکتل
 چې په خېلمه ډاگه کښې يې لوبې کولې
 غاښونه يې چيچل
 او ساړه اسوبلي يې وکړل
 ورورد ورو سترگو ته وکتل
 چې څنگه انگېرته لري
 مېرمنو ژړل
 او مياندو چغې وهلې
 سړي لارل
 ماشومان د وړو وړو زړونو سره

باچا ووژلے شو
 او حکیم خان د هغه بنسختي خپلې مېرمنې کړې
 اووه سوه جنازې پورته شوې
 ماشومانو منډې کړې
 چې هغوي وويني
 چا چې د دوي دپاره خوشحالی او خنداگانې راوړې

پښتون د نرم زړه لرونکي دے خو نرم زړه يې په
 کړاک او کاپيز تن کښې پټ ساتلے دے، دے دومره
 بنه او مېرني جنگياله دے چې په دې بابله د زړې نه
 زړه کمزوري هم چاته نه بنایي، وايي چې مه دومره
 خوږېږه چې څوک دې وخورې او مه دومره ترخېږه
 چې څوک دې وتوکي. دغسې خپل خواږه يې په
 پښو کښې رانغاړلي دي او دا يې د ځان ساتنې
 سوچه، نړه او ساده لار خوښه کړې ده، د ده غال وړې
 پنځ، څواکمنې او نرم زړه سره داسې بې جوړه او بې
 ډنگه دي چې د ټيکاو ژوند تېرولو دپاره بېخي
 مناسب نه دي البته د جولہ گري او شاعري دپاره
 ډېر جوت دي، هغه خپل منځ تريخ او بوزه ځکه ساتي
 چې درنه خپلې پستي او نرمې سترگې پټې کړي، په
 کتو کښې سوختمن ښکاري خو چې بنسختي پسې يې
 په ژړا وويني نو دا به دې هېر شي.

د ده مور پلار د ده پالنه او روزنه د ځان په شان
 سخته او کړاکه کوي، ورته وايي چې د کور کورې
 سترگې ډېرې ښکلې دي خو هوا د باتور دپاره پيدا
 ده نو ځکه دا ملالې سترگې دې پټې کړه، پنجې دې
 لکه د باتور رااوباسه خو کله کله په ماښامي کښې د
 ژوند ټولې سختۍ هېرې کړي او لکه د کور کورې
 کوکو شروع کړي.

د مرگ او ژوند
 جنت دوزخ
 ونو، گلونو، اوبو، چينو
 او حورو
 دا هر څه د خدائے شان دے
 زمونږ ستاينې او سندري
 او مرگ ژوند هر څه تالره دي
 او ستا دپاره جنگېږو
 کمزوري ژاړي او
 چې څوک جنگېږي هغه جنت ته ځي
 او حکيم خان
 په اس سور شه
 او په ځوانانو يې غږ وکړو
 اے د نرانو نيکونو او پلارانو بچو!
 اخر هاغه ورځ راغله
 دا هاغه ورځ ده
 چې وښايي
 چې تاسو جنگ لره پيدا يئ
 او رښتونې يئ
 او دا ورځ ستاسو نه
 ستاسو د وينې، خوبونو، ژوند او ځوانۍ غوښتنه کوي
 سندره شے او د اسونو واگې راکاږئ
 د حکيم خان دپاره لاسونه پورته کړئ
 چې ژوند ۽ ونو سندره و
 او چې مړ شو نو مينه
 او د شاهي مردان نوم يې وگتلو
 هغه د خپلو سړو نه مخکښې شو
 جنگ وشو، وينې وبهدلې
 قلا ونيولے شوه

او تا ولې ورکړو مینې له
د ځان هسې رڼا او سندره؟

دا غریب (پښتون) د ملا په خبره دومره نه
پوهېږي څومره چې زه د ده په خبره پوهېږم.
ما خو تاسو د ده د سندرو په معني پوهه کړئ
خو د دې په سر او تال نه، کوم چې د دې بنسټیز
توکي دي، تاسو د دې په لوستو باندې هله
پوهېدې شئ چې کله دا ووينئ او واورئ، تاسو د
دې په یو بېت هم پوهېدې نه شئ ترڅو پورې چې
پرې گوتې رانه کارئ او د اټنگو سره یې ونه مېسئ
دپاره چې د دې په ژور، پېچلي او پوست سوري
باندې پوهه شئ او جوړ یې کړئ. په رښتیا که تاسو
د پښتون سندره اورېدل او پوهېدل غواړئ نو بیا
تاسو له پکار دي چې په ماښامي کښې د یو سیند
غارې ته لاړ شئ، څه وخت چې جونې له گودره اوبه
وړي او ځوانان د دیدن په تمه د گودر نه گېر چاپېره
پیرونه خوري، دا د دې ځوانانو دپاره د شرابو د
نشې نه کم نه وي.

ما تاسو ته د پښتون کلي والې سندري او یوه
عامه زړه قیصه تېره کړه چې په واده او ماشومانو
باندې تمامېږي، مینه او واده د ده د روایاتو مهمه
برخه ده، د پښتون دپاره مینتوب او واده تړلې او
پېیلې دي، هیڅ یو پښتون د واده نه سر بېره د مینې
سوچ نه شي کولې او که چېرې داسې څوک وکړي نو
دا د سر په بیعه وي او نو ځکه د پښتونو د مینې ټوله
شاعري د دې نه گېر چاپېره گرځي.
که تۀ روایات مات کړې نو په دنیا کښې که
تۀ چرته هم اوسېږي خو ټولنه به درپسې لټون کوي

اے د گلونو په څېر ښکلې!
سترگې دې د پستو رڼاگانو ډکې
شونډې دې نشې نشې
چې روغ سرې لېونې کوي
اے خدایه! تا ورکړه انسانانو ته
رڼا او سندره
او وردې کړو زما مینې ته د خندا په ځان
د سپینو او سرو گلونو بڼې
او تا ورکړو
مینې له د سمندر هسې زور
او د باچا هسې زړه
تا ولې ورکړو ساز تا اواز او رنگ
او د دعا هسې اثر؟
ماله دې د غمونو او ارمانونو دنیا را کړه
زما زړه دې له مینې ډک کړو
د مستې او جېرانتیا نه
او بیا دې هغې له خوبولې سترگې ورکړې
بنائست او قرار
چې کله د سپوږمۍ هسې ځلېږي
کله د تورنگي هسې خوارېږي
کله له طمعو او خوبونو ډکې
اے د دوزخ، قیامت او دردونو خدایه!
اے د کړو وړو وینستو، ملغلو او سندرو خدایه!
اے د مینې، ښکلا، ځوانۍ او لېونتوب خدایه!
اے د پرېرک هسې مینې او د گلونو هسې خوبونو خدایه!
د نرگس، گل لاله او گلانو خالق!
او د باد سبا، ساز او مینه
نو تا بیا ولې د بنائست نه
د خاورو دا ښار اباد کړو؟

ڊکي وي، دا ڊبره بنه لگي چي سرے د اور په غاږه ناست وي، لمبو ته گوري او خپلو خوبونو له رښتيا لټوي. زه د نور کله غوندي د اور غاږي ته ناست وم او په اور مي لرگي اړول رااړول چي په دي کښي مي د خپل زړه پوري دوست مرتضي خان د راتلو غږ تر غږو شو او د لري نه يي اواز پورته کړو: ياره! چرته يي؟ راءه راءه زه دلته کښي يم، ور مي ورته لري کړو، د هغه دواړو ټوپکمارو راته سلام وکړو او بيا غاږي ته شول. زه او مرتضي خان دننه لاړو او کښناستو، دے نرے پرے او د کچ نه لږزيات لوړ ؤ، د هغه سر غټ، تندے پلن او زنه يي کونجنه وه خو کوم خيزونه چي د هغه په مخ کښي ډبر په ډاگه او ښکاره وو نو دا د ده نه غلې کېدونکي ورکوټي خوله، خونکاري شکمني سترگي، د خيرکتيا نه ډک غټ سر او غاږي ته پرته تماچه، جامي به يي ډبري پاکي نه وي او لاسونه به يي خيرن او غټ غټ وو، د سري زړه به نه غوښتل چي دے دننه راشي خو زما زړه د هغه سره ؤ، ور به مي ورته پرائستو ځکه چي مونږه د نيکونو راسي د يو بل دوستان وو.

مرتضي خان د غاوره خان مشر زوئے ؤ او ددي غرور ساتلو دپاره ده ډبر په وړو کوالي کښي سرے وژلے ؤ چا چي د ده د پلار سپکاوے کړے ؤ. د ديارلسو کالو په عمر کښي مفروړ شو، د دبر شو کالو ؤ چي ونيولے شو او څوارلس کاله يي د هند په زندانونو کښي تېر کړل چي د زندانه راغلو نو په ملي غورځنگ کښي يي گډون وکړو او بيا جيل ته لاړو. دے په جيل کښي د ټولو نه تورن او بدنام بندي ؤ ځکه چي دومره زور او کمزورے ؤ چي سخت او کړاک کار به يي نه شو کولے، که څه کار به

او ستاينه به دي کوي، څوک چي بتان ماتوي سرے د هغه پرستش کوي او ځان د بت خانې ساتنې او عبادت گزار گڼي.

يو پښتون سرے د خپلي لور خاوند وژني خو بيا هم د ميني ستاينې وايي، ته به ومنې چي دا ډبره هېښنده رويه ده خو ستا د دي رويي نه زياته هېښنده نه ده چي غل په سولي خپژوي او د باپاري مرسته کوي، دا د سري روحيه ده چي عيسي سولي خپژوي او پيلېت تا د خوړني بلنه ورکوي خو کله چي سندره وييل شي نو دا بيا عيسي نه وي چي پيلېت د قانون دپاره څوک د ميني سندره نه وايي او نه چري يو شاعر د هاغه ښځي دپاره د ميني سندري ليکي چي د کومې ښځي لس بچي وي.

پښتانه هم ستاسو غوندي انگېرني لري خو که تاسو جيل خوښوئ نو دے کارتوس خوښوي، ستاسو او د دوي احساسات او انگېرني يو شان دي خو د پښتون څرگندوني څواکمني او طاقتورې دي، ځکه چي دے خپله څواکمن او غريب دے، دے خو پيلېت تا مړه خوږيزه نه شي ورکومے بس يو چک ډوډي ورکولے شي، خو کله چي د ميني سندره بولي نو سترگي يي ستاسو غوندي د مستي او خوب نه ډکي شي، ځکه چي مينه او خوبونه لکه د شري او ښاپېرو هر څائے دي.

يوه پېښه

د پېښور په سيمه کښي د ژمي شپي تکي توري، اوږدي، خوندي، يخې او دگنگوسونه

يې کولو نو هغه هم د خپلې خوښې، د جبل خانې چارواکي يې پوزې له راوستي وو، هغه دننه راغی او د اور غاړې ته زما مخامخ کښېناستو، ما ترېنه پوښتنه وکړه:

کمانډره! ژوند څنگه دے؟

هغه په ۱۹۳۰ء کښې سُرخ پوش (خدائے خدمتگار) کمانډر ؤ، هغه په اور باندي اوږد نظر واچولو او گويانه شه:

زه اوس دومره زور شوے يم چې د ژوند په معني پوهه شوم.

ما د هغه شکمنو سترگو ته وکتل، دا نېغې او خوبولې وې، هغه زه يو دوست او ملگرے منلے وم نو ځکه يې شک راباندي نه کولو، ما ترېنه پوښتنه وکړه، کومه چې به ما همېشه د هغه نه کول غوښتل، دا راته ووايه چې د مخوروتيا په وروستيو ورځو کښې تا خپل زړه پورې دوست عطا ولې وژلے و؟ هغه زما سترگو ته جوخت جوخت وکتل چې ځان ډاډمن کړي او بيا اور ته،

عطا ما د خپل تره دپاره وژلے و څوک چې زما اوس هم ډېر بدي شي، تاته معلومه ده چې زه دولس کاله ياغي وم او ماسره به د مخورورانو لويه ډله وه چې د شپې به يې په کلو او لارو ډاکې اچولې او د غلامالونه به يې ماله راوړل، ځکه چې د هغوي د چائے ډوډۍ او ټوپک تماچې بوج زما په غاړه وو، له دې امله زه د تره ډېر خوښ وم، په دارنگ وړانکارو کښې به يې زما ډېره ډاډگيرنه کوله او سپوت به يې راکولو او د دې په بدل کښې به ما د هغه دښمنان

کېمنډل، هغه ډېر لالچي ؤ، زما په وجه به پېرنگي سرکار او د کلي خانانو د هغه ډېر درناوے کولو خو په دې هرڅه باندي زه ډېر وروستو پوهه شوم، زما دا خيال ؤ چې تره په ما مئين دے ځکه چې زه د هغه وينه او وجود يم، زما پلار د ده ورور دے او ما چې به څه کول نو ډېر په مينه او اخلاص سره به مې کول.

د ژمي په يو يخ ماښامي کښې ما پسې زما پتغالي ته استازے راغے چې زه دې د خپلې ابې پوښتنې دپاره د هغې کور ته لار شم چې هلته ورسېدم نو درنگ شېبه وروستو مې تره هم راغے، راتلو سره يې راته يوه لويه قيصه تېره کړه چې عطا څنگه زما د دښمنانو سره زما د وژلو باندي تړي، هغه ما له په پښو پرېوتو او په ژړا شو چې ما بچ کړه او د خپل خاندان غرور او درناوے وساته، ما چې د هغه اوبښکو او رپېدونکو لاسونو ته وکتل نو چورلټ مې انکار وکړو، دې خبرې سره زما تدار مينځ ته راودانگل خو نه هغې ژړل او نه يې لاس رپېرېدل خو سترگې يې د اسرې او سوالونو نه ډکې وې، زما نه يې پوښتنه وکړه که چېرې زما د سترگو د وړاندي څوک زما د پلار ورور مې کړي نو؟ هغې زياته کړه چې تره دې زور بوډا سرے دے او ته له خبره ځوان او تکړه يې، ته به د خپل خاندان دا پور نه ورکوي چې ته يې زېږولے، لوتے کړے او دومره نوم يې درله درکړے دے؟ ستا پلار عبدالله خو چېرې پاتې نه ؤ راغلے، هغه خان پيدا ؤ د خانانو غوندي يې ژوند کولو او خان غوندي مې شو. دې خبرې اورېدو سره زما خود لارو او د عطا د وژلو نيت مې وکړو.

مهربانه رويي نه متاثره وم او د ده د تاريخ نه بېخي ناخبره وم، ټولنه سرکښه خلق ډېر خوښوي او چې د عطا غوندي ښکله او بهادر وي نو بيا خويي په سر سترگو گرځوي، د زړو بدي شو خود ځوانانو نښان وگرځېدو، يوه ورځ هغه زما د نيکه ژړندي سره مې پروت ؤ او د کلي خلق د هغه د ليدو دپاره ورمات وو، زه هم ورغلم، دغه وخت زما عمر دولس کاله ؤ، څنگه چې هغه مې شو نو خلقو د هغه جرمونه او بدي په گوته کول شروع کړل او د هغه په ځائ يې د مرتضي د سندرو سر اړولو، دغسې ما هم ځکه چې هغه زما د دوست د پلار د مرگ بدل اخستې ؤ.

نور بيا

څنگه دې مې کړو؟، ما ترېنه پوښتنه وکړه، هغه خو ډېر زورور، زړور او بې رحمه سره ؤ، هغه څو واري د سرکار او د خلقو د قانون د ښکېل نه وتلې ؤ.... عطا زما ډېر بدي شو گو چې هغه په رنگ جوسه او ليدو کتو کښې ډېر ښکله وو او خلقو به د هغه د بهادري او نرتوب په لارو کوڅو کښې ستاينې کولې خو ده زما د هم جومات بوډا پلار وژلې ؤ، هاغه وخت زه وروکې وم او دومره نه پوهېدم په دې بوډا سړي باندې د مرگ بدل پاتې وو، څه چې ده په ځوانۍ کښې کړلي وو هغه عطا په خپله ځوانۍ کښې لو کړل، د پښتون سړي د وينې تويولو نه سربېره په بل څه د بدل تنده نه سړېږي او خوا يې هله سره شي چې وينه وه بيوي، د ده دپاره څه شيان داسې دي چې د خپل ژوند نه ورته زيات خواږه وي او ځنې داسې هم دي چې هر څه سره سره پرې خپل ژوند هم داؤ کوي، په ځوانۍ کښې دا بوډا سره ډېر مست او زورور ؤ، کمزورې او غريب خلق به يې تنگولو او د هغوي رښتې به يې د پښو لاندې کولې خو وخت تېرېدو سره کمزور و خلقو عطا پېدا کړو، هغه چې زلمه شو نو پوهه شوه چې زما مور او وروڼه ولې د کوزو سترگو ژوند تېروي، هغه د بوډا سړي د وژلو فېصله وکړه، ځکه چې دا د کوزو او ټيټو سترگو ژوند تېرول يې خوښ نه ؤ، هغه دومره ښکله او ځواکمن ځوان ؤ چې شرم ته غاړه کېږدي، ټوپک ته يې لاس کړو او په ډز سره يې شرم نس نس کړو، سترگې يې اوچتې کړې او خلقو ورته درناوې ووې خو زما بدي شو، ځکه چې ماته د بوډا سړي تېرې کړنې او تاريخ نه ؤ معلوم، زه د هغه او د هغه د ښځې د سپينو وينستو او

غمر ازي

دا خبر د اې اېن پي گومل څانگې ټانک کارکنانو راکړې د مې چې د ضلع ټانک گومل څانگې د سرگرم کارکن رحمت شاه قرېشي داجي حاجي فضل شاه قرېشي د اتياؤ کالو په عمر کښې په ۱۲، ۰۴، ۲۰۱۳ء وفات شو. لوتې خدائې دې هغه وبخښي او غمژنې کورنۍ ته دې د زړه صبر ورکړي. امين.

مونږ د "پښتون" اداره د رحمت شاه قرېشي او د هغه د غمژنې کورنۍ سره په دې دروند غم کښې برابر شريک يو، لوتې الله دې هغه ته په جنت الفردوس کښې مقام او غمژنې کورنۍ ته د صبر او زغم توفيق ورکړي. امين ثم امين.

اداره

دي پٽانز

د هڻي خان

ژباړه: رشيد خاطر

درېمه برخه

د دے وليدو او دواړه د چوتي ياران شو، زما د هغه د مرگ ژوبلې، شوکو ډاكو خبرې خوبسې وې او ما به ورته د اروپا د دنگو دنگو لورو ودانيو، د فرانسيسي جينكو او هسپانوي هلکانو خبرې کولې.

ښه نو تا عطا څنگه ووژلو.

ډېر اسان، هغه جواب راکړو. د عطا په کلي کښې ډېرې دښمنۍ وې، هغه به هر کله زما نه مرسته او کومک غوښتو چې زه په دښمنانو وژلو کښې د هغه لاس امداد وکړم، يوه ورځ سهار وختي درې بجې مونږ د خپل پتغالي نه راوتو چې کلي ته راشو او سرې مړ کړو، ما سره به هر وخت دوه ټوپکمار وو خو عطا به يواځې گرځېدو، ځکه چې ناچاره ؤ او نوکران يې نه شو ساتلې، څنگه چې د مخورانو دستور وي چې د شپې خان ځانله روان وي او د حملې يا گزار کولو په وخت راغونډ شي، مونږه چې ستاسو جرندي خوا تا را اورسېدو نو دغه ځائ ترېنه زه د دمې کولو په بهانه ډډې ته شوم، عطا زما نوکرانو سره دا خبرې کولې چې سرې به څنگه وولو چې په دې کښې ډز شو او ورپسې بل ډز او دغسې عطا په وينو کښې لت پت مړ پرېوت،

ډېر وخت لا تېر نه ؤ چې مرتضي مې په هتکړو او بېرو کښې بنديوان وليدو، د پوليس يولونې گارت (پوليس پارټي) چې د کلي د خلقو مرسته هم ورسره وه، ټوله شپه ډزې وکړې خو اخرونېولې شو، چرته مرتضي، د هغه دوه څلور ملگري او چرته سرکار، چې کله هغه او د هغه ملگرو سره کارتوس ختم شو نو ټوپکې يې کوهي ته ارتاوې کړې او د ورځې په رڼا کښې يې پوليس ته ځان ورکړو، که په تياره کښې يې ځان ورکولو نو د دوي د وژلو وېره وه ځکه چې دښمنانو يې پوليس ته بډې ورکړې وې.

په اول وار ما د دے په هتکړو کښې ليدلې ؤ، د پوليس گارت ترېنه مخکښې وروستو روان وو او مرتضي او د هغه ملگري په مينځ کښې، هغوي يې په ټول کلي کښې وگرځول او راته ياد شي چې هغه په ټول گارت باندې شربت هم څښولې وو، ما به په غرور او ويار سره خپلو همخولو ته وئيل چې د دے زمونږ خپلوان د دے، مرتضي خان او د هغه ملگري تايې ته بوتلې شول، وروستو بيا جبل ته او اخر کښې عدالت ورته د شلو کالو سخته سزا واوروله.

ډېر کاله پسته کله چې مرتضي د بند نه راغے او زه د سکول او امريکن کالج نه فارغ شوم نو ما

هغه پرک پرک په خدا شو، اوږې يې وشنلې او راته يې ووي کۀ ما هغه نۀ وژلو نو بيا به هغه زما ترۀ وژلو، دا خبرې پرېږده دې ستار له دې لاس کۀ او يو نغمه راته واوړوه.

پنځ ډېر بې رحمه وي او د چا د خوبونو او ارمانونو خيال نۀ ساتي، ژوند ډېر سخت، کړاک، هوار او کانيز وي، کوږ کوږې، په کتو کنبې ډېره بڼکلې لگي او زړۀ پورې سندرې وايي خو ژوند او زور په باتور او د هغۀ په پنجو کنبې وي، زۀ پېدائشي باتور يم او ځکه باتور خوبنوم، کۀ چرې د کوږ کوږې داسې نۀ وي خوبه نو دا د هغې خپله سودا ده، دا دنيا د وړو وړو مرغو او مارغانو په ځائۀ بازونه او باتوران زيات خوبوي، ما د مرتضي نرو نرو شونډو ته وکتل او اتفاق (يوون) مې ورسره وکړو، ځکه چې هغه دومره ډېره موده غارندويه پاتې شومۀ و چې د هغه دپاره په کمتره کوږ کوږو، مازيگرونو، رنگونو او رنگانو پوهېدل گران وو.

د بناپېرو قيصه

پخوا پخوا په خالون کنبې يو ډېر بڼکلې بناپېري ژوند کولو، دا بناپېرۀ د خالون د قبيلو واکمن ؤ او هم دغسې د دۀ پلار نيکۀ هم د دې قبيلو واکمن پاتې شوي وو، د دې بناپېري واده د يوې داسې بناپېرې سره شومۀ ؤ چې په گږده نړۍ کنبې يې د بنائست ثاني څوک نۀ ؤ، هغه د گلابو د غوتۍ هسې نرمه، پسته او وړمنه وه، د هغې بدن او شونډې دواړه نړۍ پرې او نازکې وې، گوتې يې اوږدې اوږدې، بڼکلې، نړۍ وې او اوازي يې لږ ډوب، پوست او خوږ وو خو څۀ چې په هغې کنبې

مونږه په کندو کې پرو پنځۀ ميله په يو سا منډه ووهله او خپل پتېغالي ته مو ځان ورسولو. خو دا تاسو تېنټېدئ د چا نه، ځکه چې عطا مړ ؤ او تاسو پسې د چا زغل نۀ ؤ؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تاته معلومه ده چې هغه ډېر زړور، زورور او ناتاري سرۀ وو، هغه مړ شو خو ما نۀ منل چې گنې هغه مړ دۀ، کۀ رېنتيا درته ووايم نو دا زمونږ منډه او تېنټه د عطا د مړي (لاش) نه وه.

گويا تۀ د هغه نه وېرېدې؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تۀ خبر يې چې زۀ يو د ناروغتيا نه وېرېدم ځکه چې ناروغه او رنځور بنده ډېر بې وسه وي او ټول دارومدار يې په نورو خلقو وي خو دا هم د چا نه پته خبره نۀ ده چې هر ياغي او مخرور سرۀ د هر چا نه وېرېږي، ځکه چې په دۀ باندې د خلقو بدلې پورې وي، ما په عطا باندې باور نۀ کولو ځکه چې کۀ چرې هغه زما ترۀ وژلۀ شي نو ما هم، کۀ خبره دې ځائۀ له راشي چې ځان خوږ دۀ او کۀ بل نو څرگنده خبره ده چې بنده د بل سرې په مړۍ چاره راکاږي. زما ترۀ زۀ د داسې وختونو سره مخامخ کړم چې اخر عطا مړ ووژلو، په دې ټوله لانه کنبې بې زما د ترۀ د چالاکۍ نه بل هيڅ هم نۀ ؤ. دې خبرې سره هغه رابڼکلې شو او د هغۀ خړې سترگې د سوخت او پېنېمانۍ نه ډکې شوې، ما دا اراده کړې وه چې دا خپل ترۀ مړ کړم خو چې د جېله راغلم نو يو خو هغه ډېر بوډا او بل زۀ د سرخ پوښ سياست په لانه واوځتم.

کړنگ د خاموشۍ په لار خورېږي او هم دا خاموشي د ساز او از رغووي، دا څه د خفگان خبره نه ده، هغه شهزاده ته مخ راوړولو او زیاته یې کړه چې ته په دې درکړي شوي او از باندي شکر ووباسه کوم چې د جنتي سندرونه هم زیات خوږ او زړه راښکونکي دے او تا د یوې داسې څړیکې په رڼا کښې عبادت کړے دے چې د کومې رڼا د سپوږمۍ او نمر نه بې بها زیاته او پرقنده ده نو اوس ته د خپلو خوبونو نه رنگ، زړه نه رڼا راواخله او د دې په سترگو کښې یې وپوکه او داسې ستا یاد به هاغه نغمو ته جوسه ورکړي کومې چې د دې نه بهر ته رااوځي.

څنگه چې شاعر خپله خبره سر ته ورسوله نو خلیل نومي درباري راپاڅېدو او شاعر یې ډېر راکاږلو چې لوتی گوته مار او جادوگر یې، ټولې خبرې دې کړې وږې او د خیال پرستی نه ډکې دي، هغه شهزادگی ته وکتل او گویانه شه چې د خیالونو د دنیا به بهر ته راووځه، دا رښتیا دي چې ته د حورې شانې ښکلي یې خو په دنیا کښې نورې هم سترگې پرکېدونکې جونه ژوند کوي، زه به ستا دپاره د شمیم له درې نه داسې جونې راولم چې ستا کور به لکه د اوږي د شپې د گلبن غونډې روښانه کړي.

شهزاده دې خبرو اورېدو سره ډېر سوخت شو، په توندۍ پاڅېدو هغه یې د ږیرې نه جوخت راوښول او داسې شنې یې ورکړو چې ږیره یې ورله د موندۍ کونډه راوویستله، هغه

بې کچه ښکلي ؤ او دا یې بې ساره جوړه کړې وه نو دا د هغې غټې غټې پرکېدونکې سترگې وې او په دې کښې به د هغې خندنه روح او د هغې د دنیاگی رنگونه یو مخې په گڼا وو چې درناوے او گرمي دواړه به پکښې وو. د دې د سترگو سورے د سور، هودي او زرین رنگونو نه ډېر زیات ژور او ډونگے ؤ، شهزاده ته به د دې جادوگر و سترگو انگېرنه هاغه وخت کېده چې کله به د لرې نه د غم او سوز نه ډکه سازینه د هغه تر غوږو شوه، د ښاپېرې د دې احساس سره به د هغې د سترگو نه رڼاگانې، رنگونه او گرمي لور په لور وغوړېده او د هغه په زړه کښې به ژوند، هیلو او ارمانونو داسې غزونې وکړې چې د دنیا په گوت گوت کښې به خورې وړې شوې.

د خدائے کارونو ته گوره چې یو ورځ شهزاده د خوبه بیدار شو نو د شهزادگی سترگو ته یې وکتل او وې لیدل چې د هغې د سترگو ښکلا او رڼا دواړه په کمېدو دي، د درباري طیبانو داروگانو، بوټو او دم درود پرې څه اغېزه ونه کړه او یو مخې د سترگو رڼا تته کېده، د شهزادگی په دې حال باندي د خالون د ټولو قبیلو خلق ډېر زهیر او دلگیر وو.

په داروگانو چې د شهزادگی څه ښېگړه ونه شوه نو شهزاده د دربار ټول هونبیار کسان راغونډ کړل چې په دې مسئله باندي غور وکړي، په دې هونبیارانو کښې یو شاعر هم ؤ چې عمر نومېده، هغه ووي چې د دې رڼا دا برخه ده چې زمونږ له نظره به پناه کېږي خو ورکېږي نه او بېرته هاغه ځائ ته پستنه کېږي له چرته نه چې ووځي، څنگه چې د ساز یو

هاغه شان بنکلی، ملالی، پرقنده او خوبولې شي،
څنگه چې مخکښې وې.

شهزاده دې خبرې اورېدو سره ډېر
خوشحاله شو او کلکه طمع يې پېدا شوه او
درباريانو هم ساه واخسته، يو بل ته يې وکتل
او د ولي د خبرو چې د کرامت نه ډکې وې، ډېره
ستاينه وکړه، ځنې درباريانو پکښې هسې د
خبر لاسونه په ږيرو راکاږل، شهزاده د خدائې په
توکل خپل ټول سړي، بنکاريان، سپي،
حکيمان راغونډ کړل او د فقير په لټون پسې پره
شول. د خالون ټولې بنکته بره سيمې يې ولټولې
او اخر فقير يې په لاس راغلو، ليدو سره ترېنه
شهزاده پوښتنه وکړه چې اے فقيره! ستا په زړه
کښې څه دي؟

مينه او خدا، فقير په خدا کښې ځواب
ورکړو.

بيا شهزاده ترېنه سوال وکړو چې تۀ ماله د دې
نه يو دوه څاڅکي راکولې شي؟

ولې نۀ که تۀ د دې بيه ورکولې شي.
هو جي قربان، تۀ بيه بنايه، شهزاده ووي. فقير
شهزاده ته ووي چې د خدا د څاڅکي ارزښت ستا د
باچايۍ او د مينې د څاڅکي قيمت ستا د غرور
برابر دے.

شهزاده چې دا خبرې واورېدې نو د پښو نه
يې زمکه وتښتېده او تندي له يې ټس ورکړو
چې د دوو څاڅکو دومره لوئې قيمت، دا باچايي
خو ماله لوئې خدائې راکړې ده او ورسره يې څه
اختيارات هم راکړي دي، فقيره! نۀ خو ستا په

ږيره لکه د هغه د پوهې او پره او ورسته وه،
شهزاده ځان لږ سنبال کړو او حکم يې وکړه چې
دا سرے د سترگو په رپ کښې د محل نه
وباسي او دغسې خليل استاذ خفه زهير بهر ته
لاړو او په تلو تلو کښې ورته د پلار دا خبره
راياده شوه چې مئينانو ته پند کول د بې عقله او
بې سوله خلقو کار دے، دې خبرې سره هغه
وگڼله چې زۀ ناپوهه يم او د پوهې او دانش د
دې احساس او انگېرنې سره لږ ډاډه غوندې
شو، څۀ درنگ شېبه وروستو د ځان خندې سره
ملامته ملامته کور ته روان شو چې د نيمگړو
او خپسې شانې خوبونو سره اوډۀ شي.

د دې پېښې سره په دربار کښې د څۀ وخت
دپاره درنه خاموشي او چپ خور شو او دا گونگي
هله مات شو کله چې رحمان نومي بزرگ او ولي
راپاڅېدو، شهزاده ته يې مخ کړو او په زغرنده او
دروند او از يې شهزاده ته ووي چې زما خبرې د زړه
په غوږو واوړه ځکه چې دا خبرې زما خبرې نۀ دي،
هغه ووي چې د خالون نمرختيز لوري ته د سيند نه
پورې خواته يو سرے اوسېږي چې خلق يې د
سوالگري په نوم سره پېژني او د هغه په زړه کښې د
رنځونو رغولو او درملنې درياب بهېږي او د دې
دپاره هغه په وخت او مرگ دواړو باندي برے
موندلے دے، هغه په شهزاده غږ وکړو چې د دې
سړي په لټون پسې ووځه او د شهزادگۍ د سترگو
دپاره ترېنه د کمال نه ډک څاڅکي وغواړه، دا
څاڅکي د هغې په دواړو سترگو کښې وڅخوه او تۀ
به ووينې چې د شهزادگۍ به بيا او د مدام دپاره هم

د چین او سوئیټزرلینډ ترمینځه د ازاد تجارت تاریخي لوښانه

په تېرو ورځو کې چې د چین او سوئیټزرلینډ ترمینځه د ازاد تجارت په حقله د دواړو ملکونو د مشرانو ترمینځه په یوه لوښانه دستخطونه وکړي شول. په دې فرېم ورک کې چې چین په وپرومې حل د مغربي معیشت سره وابسته ملک شو. د دواړو ملکونو ترمینځه به د گړیو، دوايانو، ټېکسټائل او د پیو نه د جوړونکو څیزونو د درآمد او برآمد مالیت ۲۲ ارب ډالر وي، د دستخط نه پس د چین وزیر اعظم ووي چې د دې تجارت اثرات به د سوئیټزرلینډ د سرحدونو نه بهر هم محسوس کړي شي.

هغوي زیاته کړه چې دا د چین او براعظم یورپ د معیشت ترمینځه د ټولې دنیا او د ۲۰ لویو معیشتونو ترمینځه د خپل نوعیت وپرومې. لوښانه ده او دا د عالمي ازاد تجارت دپاره یوه داسې بختوره ابتداء ده چې اثرات به یې په عالم انسانیت پریوځي.

دنیا به د دنیا د تنهایی نه راویستل وي
جنگونه به د امن په خوړو کې بدلول وي

دنیا به د دنیا ټولو قدمونو ته بنسودل وي
په سر کې به تخریب نه د تعمیر جذبه ساتل وي

زړه کې د شهزاده دپاره څه مینه شته او نه تۀ په شهزادګۍ خفه کېږي، که دا باچایي تاله ما درکړه نو دا هر څه به تۀ په دوه ورځې کې گز گنبت کړي او په خالون کې به د رنبت او قانون په نوم هر څه سره په بله ووهي، شهزاده چې څنگه دا خبرې ختمې کړي نو حکم یې وکړو چې دا فقیر د لاس او پښو نه وتړي او د محل په تهنه خانه کې یې بند کړي.

سهار سبا، د خدائے شان ته گوره چې د فقیر په ځانې څرمن، هډوګي او چپرې پرتې وي، فقیر تللی ؤ او د ځان سره یې مینه او خندا دواړه وړي وو او په دېوال لیکلي شوي ؤ چې اے د شهزادگانو شهزاده! څه چې ستا د قانون او رنبت د لاندې دي هاغه څه مې تاته پرېښودل، اوس تۀ پوهه شه او ستا قانون او زۀ درنه لارم.

شهزاده چې دا هر څه ولیدل نو ډېر سوخت شو ځکه چې تراوسه پورې هغه ته چا ماتې نه وه ورکړې، هغه دغو هوښیارانو ته هم ډېر غصه ؤ او د ټولو نه یې ډیرې وویستلې، په شهزادګۍ یې هم زړه بنه یخ کړو او دواړه سترګې ترېنه وباسلې، ځکه چې د دۀ ماتې او شکست لورته لامل هم هغه وه، شهزاده خلیل راوغوښتو او د بنو اسونو، سازګرو، بازونو او ښکاري سپو سره د شمیم درې ته روان شو او په شمیم کې یې دغه یواځینې شکست د ډېرو بریاو په نوم هېر کړو.

او غریبه شهزادګۍ رنده پاتې شوه.

نور بیا

د هغني خان

دي پٽانز

ژباړه: رشيد خاطر

څلورمه برخه

په تېر پسي

مخکښې نسل ته يې ورکوي. وخت په وخت د قوانينو او گروهو بوج پرې بارېږي او يو وخت راشي چې سره د دې امبار د وړو توان نه لري او پرمخې راپرېږي، هر څه تالا ترغه شي او کلتور مړ شي، کمزور له منځه لاړ شي او توانمن د کلکو پښو او سپک وزن سره سر وباسي.

رواجونه داسې زنجيرونه دي چې د هغې په وسيله لرغوني انسان دا هڅه کړې ده چې د ټولني جوړښت سلامت وساتي، دا د هغه مکتب هم دے او راډيو هم، وزيراعظم او پنده گر هم، ته قانون او په خلقو باندې د هغې د لاکو کولو دپاره ادارې جوړوي، هغه رواج اورغولو او د دې ساتلو دپاره يې د نېکۍ او بدۍ الواک رامنځته کړو چې د هغه دپاره دنده ترسره کړي. ستاسو او د هغه قانون او رواج په موخه او مرام کښې بېخي څه توپير نشته، ستاسو قاضيان هم هاغه يروکې جوغې کاروي کومې چې به د هغوي پادريانو اغوستې وي، ستاسو قوانين په هغوي دومره سپک دي څومره چې تاسو ته د هغوي رواجونه، تاسو په نري تار او غټ پري دواړو کښې غوټه اچولې شئ، هغوي به نرے ساده تار او تاسو پېچلې او غټه رسۍ کاروي،

دود دستور

کله چې قانون د يو نسل په خويونو او کړو وړو کښې واغېږل شي نور وچ ترې جوړ شي او دا بيا تر ډېره وخته پورې موجود وي، اگر چې اړتيا ورته نه وي او نه هغه چاپيريال پاتې شوي وي. يو سره خپلو بچو ته يواځې د خپلې جوسې او کړنې ميراث نه ورکوي بلکې هغوي ته د خپلو ښو او بدو، وېرې ترهې، کرکې، کښې او سندرو درس هم ورکوي، هغه خپل بچي د خپل خان غوندي لويول غواړي، د داسې کولو دپاره يو پرمختللي سره دا کار د سکول، کتاب، پرېس او نورو ادارو په وسيله کوي، هغه دا شرم نه گڼي که څوک په گولۍ مې کړي او يا څوک په سولۍ وڅېږوي او بيا دغه خبرې خپل کور کښې کوي. هڅوب د يو سړي د ځاني تکامل د ټولني نيمگړتيا پلو ته تسلسل سره ماتې ده، هڅوب يا تهذيب د ډون جازز سندرو نه دے رغو له بلکې دا د منځني مهال د ښاغليو خاوندانو کوټلو او سپېڅلو هڅو او کړنو رغو له دے. دا نو ولې دده خدا دومره خوندوره نه ده، هر نسل ته په پاتې شونو کښې د کړکېچنو او پېچلو يو امبار پاتې کېږي، دا نسل ورسره خپل يو ځائ کوي او

هغوي ته دا اړتيا نوره نه وه چې غټ پري ته غوټه ورکړي او نه ورتنه بېخي ستاسو د پراخه او غوړېدلي ښارونو د نالو ويالو د سستم کړمه وه خو زړه پورې خيز غوټه ده، دواړه ځايه دا يو شان ده، څوک وايي چې دا غوټه کم عقلو د عقلمندو د وژلو دپاره ترلې وه او څوک وايي چې عقلمندو د کم عقلو د مدد دپاره ترلې وه، که داسې وي او که دغسې خو غوټه غوټه ده، د سړي دا سرښندنه هڅه وي چې هغه خپلې وېرې ترخې، خوبونه او تېروتنې د خپلو بچو په سترگو کښې وويني.

تاسو دې ته قانون وايئ او په کتابونو کښې يې ساتئ او هغه دې ته رواج وايي او د خپلې مېرمن د سينې په خزانه کښې يې خوندي ساتي، ستا د قانون د پېژندگلو دپاره دا ارزښتمنه ده چې ته جج يا مجرم يې، هغه د خوړو د پېژندگلو نه مخکښې خپل رواجونه پېژني، دا د ده سره زېرپېرې، دا د هغه د وېنا او روزگار سره اغېزلي شوي وي، د دې د پوهېدلو دپاره هغه دې ته څه اړتيا نه لري چې د يو قاضي مخې ته ودرېږي او د خپل جرم د قانون پوښتنه ترېنه وکړي، څه وخت چې هغه داسې کوي نو هم هاغه وخت يې پېژني، هغه د ځان جج هم دے او جېلر هم، د هغه نېکونو دا ليدلي وو چې دا صحيح دي.

راځئ چې اوس د پښتون د څو رواجونو جاج واخلو او وگورو چې دا څنگه دي. رواجونه د لرغوني انسان په لاسو کښې يو داسې کاپل وو چې د هغې په مدد سره هغه کلتور رغولے دے، دا د جوله گر د لاسو د برش يو شنډ نه دے، دا يو مرام، اراده او معني لري اکر چې انځور بې ډوله وي،

راځئ چې د ده يو ډېر خونکاره رواج راواخلو چې هغه د چا بڼې تبديل، تبستول يا بې واده همغاړيتوب دے. دا لرغونے رواج د پښتون په وينه کښې اوس هم پروت دے، د دې غبرگون ډېر غال پروره وي، کله چې دا د پېرنگي د سست پست اخلاقو نه جوړ قانون سره مخامخ کېږي، پښتون به د خپلې خور اشنا مېر کړي او په دنگه غړي او غاوپره سترگو به په هاغه سولې خپښي کومه چې پېرنگي د ده دپاره جوړه کړې ده، قانون د کرارې خور او لاپرواه ورور دپاره جوړ کړے شوے دے، پښتانه کمې جونې لري او سپېڅلې ولولې، هغه به مېرني هله زېږوي چې په خپله مېرني وي، د سبا د سړي مور د قبيلې دپاره يوه ستره خزانه ده او ځکه د هغې دومره چټکه څارنه کولے شي، د زياتې نورپالنې پرزد دا لرغونے رواج هم د ښېگړې وړ دے، د يو ښه نسل د خوړولو دپاره دا مناسب سستم دے خو دا کله د پښتون په ککړۍ وي چې څه وخت هغه ټوپک رااخلي او خپل دښمن وژني؟ نا داسې نه وي، د دغه وخت پاگل وي، هغه به ارو مرو ډز کوي ځکه چې هغه سره بله لار نشته، که چېرې هغه داسې نه کوي نو د هغه گاونډيان هغې پورې خاندي، د هغه پلار هغه ته بد گوري، د هغه خور هغه سره سترگې نه لگوي، د هغه مېرمن مروره وي او د هغه دوستان د هغه نه مخ اړوي، دا اسانه ده چې جج په دې پوهه نه شي څوک چې د ده په ژبه نه پوهېږي او قانون به يې څوړند کړي، څوک چې د هغه د ژوند نه ناخبره دے، هغه خپله دنده د خپلو خلقو دپاره سر ته رسوي، هغه به په رښتيا د خپل نسل سره سيالي کوي که چېرې د هغه زړه او اورمېر

تاسو دې ته قانون وايئ او په کتابونو کښې يې ساتئ او هغه دې ته رواج وايي او د خپلې مېرمن د سينې په خزانه کښې يې خوندي ساتي، ستا د قانون د پېژندگلو دپاره دا ارزښتمنه ده چې ته جج يا مجرم يې، هغه د خوړو د پېژندگلو نه مخکښې خپل رواجونه پېژني، دا د ده سره زېرپېرې، دا د هغه د وېنا او روزگار سره اغېزلي شوي وي، د دې د پوهېدلو دپاره هغه دې ته څه اړتيا نه لري چې د يو قاضي مخې ته ودرېږي او د خپل جرم د قانون پوښتنه ترېنه وکړي، څه وخت چې هغه داسې کوي نو هم هاغه وخت يې پېژني، هغه د ځان جج هم دے او جېلر هم، د هغه نېکونو دا ليدلي وو چې دا صحيح دي.

راځئ چې اوس د پښتون د څو رواجونو جاج واخلو او وگورو چې دا څنگه دي. رواجونه د لرغوني انسان په لاسو کښې يو داسې کاپل وو چې د هغې په مدد سره هغه کلتور رغولے دے، دا د جوله گر د لاسو د برش يو شنډ نه دے، دا يو مرام، اراده او معني لري اکر چې انځور بې ډوله وي،

په ډاگه ده چې گڼ شمېر گواښمنې ناوړغتياگانې د سرو او بنسټو نه يو بل ته لگي، پښتانه د دې څه درمل او درمنله نه پېژني نو ځکه دومره وپرونکې گام پورته کوي او هغه بنده له منځه وړي کوم چې د قبيلې د روغتيا دپاره زيانمن وي، دا بدې او وړانکارې ده چې ستاسو دپاره هم د دې سزا د مرگ سزا ده، غوټه يوه ده خو تار بيل بيل دے.

د مرگ، جنگ، واده، مينې او کرکې دپاره د پښتنو په زرگونو رواجونه دي چې دا په شمېر کښې راولي او يا د دې د موخې او مرام انځور جوړوي نو دا کار ډېر گران دے، دا نه ښه دي او نه بد دي بلکې د دې اړه د وخت، ځائ او چاپيريال سره ده خو د دې په بابله سره دا وئيلې شي چې دا د يو معيار ساتلو او ژوند تېرولو دپاره يوه هڅه ده چا چې دنيا ته يو ښه جنگياله ورکړه دے خو ښه سپاهي نه، د پښتنو ځنې رواجونه د يونانيانو د جنگيالو نه زيات لرغوني دي خو دوي هم ځنې داسې رواجونه او روايات لري چې هغه د سوچ او اوسېدو يو داسې سسټم لري چې هغه د سکندر اعظم غوندې ستر مېرمن او بريالۍ زېږوي، کله چې پښتون ماشوم وي نو مور ورته وايي چې وپېرېدونکې مري خو زېږېدې يې نه مري نو ځکه هغه دا زده کوي چې کوکاره ايستل ښه نه دي، هغه ته داسې بې شمېره شيان ښودلې کېږي چې هغه د ژوند نه ډېر خواږه وي نو ځکه نه دے د خپل مرگ نه وپېرېږي او نه د بل په وژلو لاس

په دې غوښتنو کېښې ماتېږي ولې نه، هغه به سولې پلو ته ډېر په اوچتو سترگو ځي اگر چې د هغه لاس به د هغه د ښځې يا لور په وينو سره وي او د هغه د خلقو پارولې سترگې به هغه پسې وي څوک چې په اصولو باندې سرور کوي، پښتانه ورته اتل وايي او جج ورته قاتل او زه تراوسه پورې په دې پوهه نه شوم چې په دې دواړو کېښې څوک رښتونه دے.

دې رواج ته چې په خپل سر د کار کولو لاره پرانستې شوه نو معلومه شوه چې دے په بشپړه توگه خپله دنده ترسره کولې شي، په قبائلي سيمو کېښې چرته چې پرگنې خلق ژوند کوي څوک به چرې دا وانه وري چې چرته مرگ ژوبله يا مړه متييزه وشوه، اگر چې هلته نه پوليسان شته او نه دا عدالتي سسټم، داسې ځکه ده چې د رواج ماتولو تاوان ډېر دروند دے، که چېرې وړانکاره په داسې کولو کېښې لاس بر شي نو د دې په بدل او تاوان کېښې به دوه يا درې جينکۍ د هغه د کوره ځي خو هغه به تر ډېره وخته ژوند پاتې نه شي که چېرې هغه دا د پلار په کور کېښوله او يا يې پرېښوده، د جينۍ د تېر ټول خلق به د هغه د وژلو هڅه کوي او د هغه خپل تېر به هغه نه بچ کوي، رواج د رواج د ماتونکي دفاع نه کوي، هغه به يواځې پاتې کېږي او د دې زيان تاوان به ورکوي، تر دې پورې چې د هغه دوستان هم د هغه جنازې له نه ورځي، دا هر څه غېر انساني دي خو کار کوي، د هر څه نه ورته ډاډه چې ته د سپي د غاړې پرې د لېوه دپاره نه شي کارولې.

خو دلته يوه بله خبره هم ده او هغه دا چې پښتانه نه درملتون لري او نه درملن او دا خبره هم

اختر مو مبارک شه

د رمضان د روژو نیولو د فرض ادا کولو نه پس د دنیا مسلمانان د وړوکی اختر خوشحالی کوي، دا خوشحالی اگر چې یوه مذهبي فریضه ده ولې دا یوه اولسي، معاشرتي او کلتوري مېله هم ده چې د نړۍ ټول مسلمانان یې د خپلو خپلو روایاتو دودونو او دستورونو په رڼا کښې کوي.

دلته دا خبره د کولو ده چې خوشحالی نمانځل د خوشحاله خلقو کار وي، کوم خلق چې غمژن او مشکلاتو کښې گېروي هغوي نه خو په خپله خوشحالی کولې شي او نه د بل سره په خوشحالی کښې گډون کولې شي.

پښتون قوم نن په مجموعي توگه په ډېر مشکلاتو او مصیبتونو کښې گېر دے، که هر کور نه وي نو هر کله، هره محله او د ښارونو هره کوڅه د ترهه گری په نتیجه کښې وینې وینې ده، په زرگونو میاندي د خپلو بچو په غم کښې غمژنې دي، بې روزگاري عامه ده، د تاجرانو کاروبارونه خراب دي، تنخواه دار خلق د مالي مشکلاتو سره مخ دي، غریبي انتها ته رسېدلې ده، د امروزه استعمال د خیزونو قیمتونه اسمان سره خبرې کوي، داسې حالاتو کښې به د اختر خوشحالی څوک څنگه وکړي، ولې بیا هم دا یوه مذهبي فریضه ده نو د "پښتون" اداره ټولو مسلمانانو ته په عمومي توگه او پښتنو ته په خصوصي توگه د وړوکی اختر مبارکي ورکوي، اختر مو مبارک شه.

نیسي، دے درنگینه جامو او زړه پورې ساز او ستاره ډډه کوي ځکه چې دا د ده متې کمزورې کوي او سترگې یخوي، هغه ته دا ښودلې شوي دي چې د بلبلي په ځای باتور ته گوره، هغه ته وئيلي کېږي چې خپله مېنه ووژه چې دغسې د هغې د بچو روح خوندي شي، دا د یو سړي نه بل سړي ته او د هغوي بې وکره پوهې ته یو ابدي سپارنه ده.

تاسو او زه دغسې هره ورځ کوو، د رایې او اولس واکۍ په دې دور کښې ډون جان بېخي لا تعلقه دے، سپین ږيري، مخور او هوښیاران قانون او رواج د دې دپاره جوړوي چې ځوانان او یاغي خلق په جغ کړي، د یو تاثیر پیدا کولو دپاره جوله گربې شمېره نښې، رنگونه او برشونه کاروي او دغس یو سازگر د ساز تړلو دپاره د څومره سورونو نه تېر ووځي، که رنگ د رنگ سره نه جوړېږي او ساز د ساز سره نو دا انځور او ساز دواړه عبث دي.

رواج او قانون سره د ډېرو ښو او بدو نه خوندي ساتي، دا یو معیار ساتي او هاغه څه د منځه وړي کوم چې د سړي د وړو نه وي، د ده رواجونه دومره سودمند دي څومره چې ستاسو قانون بد دے، دواړه د باغیانو په ضد دي او دواړه د دې د ودې او پرمختیا دپاره په هاغه ځواکمنو خلقو باندې دارومدار کوي څوک چې دا ماتولې شي او هم ژوند یې ساتلې شي.

نور بیا

دي پٽانز

د فني خان

ڙپاره رشيد خاطر

پنځمه برخه

په تېر پسي

د پښتنو شاعري

کله چې مينه گويانه شي نو سندرې شي
 کله چې ساز بې وکره شي نو بنگا شي
 کله چې فکر يقيني شي نو تورې شي
 کله چې توري گډا محسوسه کړي نو ساز ترې
 جوړ شي
 کله چې ساز خوبولې شي نو خاموشي ترې
 جوړه شي
 قسمت
 د قسمت مثال د رباب د شپښتو دے
 چې دوي د تارونو نه غږ رانيسي او بېل بېل
 ډوله ژوند، انداز او احساس ورکوي
 چې لکه بنښنه د نمر نه سپينه رڼا اخلي
 او ډول ډول سورو، رڼاگانو او رنگونو کښې
 بدلوي
 ژوند بې له برخې بې اوازې ساز دے
 يکسانيت ابدي دے
 پوهه او مينه
 د څپرکتيا منزل لنډ وي

يو څو پله چې واخلي نو په حېرانتيا کښې
 ورک شي
 بناسټ د ژوند ثبوت دے
 چې د زړه سترگې پرې روښانه کړې
 ته چرته يې، څنگه يې، پراؤ دې چرته دے
 دلته نو ستا قيصره پېچلې شي
 بيا هم که دا يو پېچلې مسئله ده
 خو ډېر سوچ سره اخر هواره شي
 څپرکتيا او ثبوت او سوچ او اند
 د باور يوه کلکه قلعه جوړوي
 د اميد پاکې، رڼې او خوږې اوبه
 د ژوند لاره جوړوي چې له گلو تېر ووځي
 په هر يو څيز کښې توازن، برابري، شمېر دے
 جوسه او رنگ او طاقت او مرام دے
 د مالک لاس په هر يو څيز کښې روښانه دے
 د کائناتو په هره بشره کښې
 هر يو څيز په توازن سره ولاړ دے
 چې په ډېر غور سره جوړ او پېدا کړے شوے
 دے
 ستوري، نمر او رڼا او هوا

هر يو يې په لاسو کښې قابو نيولې دے
 دا ټول سفر د څېروان په پښو کېدلې شي
 د دې ټول چلونه او منطق او هنر او هوښياري
 که ستا د خوشحالي او وخت تېري دپاره
 لوبولې پکار وي
 نو د دې دپاره جومات او ممبر دواړه موجود
 دي

فکر او بنائست، محبوبه او خمار
 يو برباده دنيا بيا ودانولې شي
 چې عقل پکښې راگېر کړي
 د دې نه ورتېر ورکېدل او حېرانتيا ده
 ساقی
 د ساقی لاس کښې شراب دي
 څه د غم څه خدا دي
 زه تش جام په لاس ولاړ يم
 دا هر څه ستا په رضا دي
 که دا لږ وي او که ډېر وي
 خو ساقی چې په خدا وي
 په دې څه د سربرو
 که خدا وي که ژړا وي
 خو تش لاس درنه لار نه شم
 اے ساقی! د مېخاني نه

داسې په غلا غلا کتل چې په ما به بنه نه لگېدل،
 هغه زمونږ د کلي منلې شوې باغوان او وتلې شوې
 غل وو. د پښتنو د کلي يو خان د نورو ډېرو کارونو
 نه سرېږه د کلي د امن و امان د ساتلو دنده هم
 ترسره کوي. د مهر او زما يو بل بېخي نه و خوښ خو
 د هغه هم له ما غوندې د قانون او رواج سره دښمني
 وه، هغه به مدام په دې خوشحاليېدو چې د دې نه
 غاړه واړوي او ما به دا هڅه کوله چې دا د ده په واره
 او کلکه کېږي، کښې ننه باسم. زمونږ رواجونه او
 لارې که هر شومره سخت او خونکاره دي خو دا
 زمونږ د کلتور د ساتلو دپاره اړين دي، د يو
 ځواکمن اس دپاره کلکه پېړه رسه ځکه اړينه ده چې
 خلق د ده د زور او مستي نه په امان وساتلې شي او
 هغه هم، ما د هغه د مست اس غوندې لېونې زور
 ماتول غوښتل خو هغه دې ته غاړه نه ايښوده خو ما
 څه کړې وايي نه خو پنده گروم او نه لارښود، زه
 خو نو شاعر يم او غواړم چې د اخور په ځانې دې اس
 پرانستې په منډو او تريکو ووينم.
 خو مهر په توره تبه مې شو او د دې عذاب نه په
 امان شو، کله چې زه د هغه ليدو دپاره لارم نو هغه د
 ژوند په وروستيو پړاوونو کېښې و، د هغه د هاتي
 غوندې وجود سلامت و خو سترگې يې ډېرې بې
 دمه شوې وې.

د هغه ټوله کورنۍ ډېره بې ارامه وه، هغوي
 هاغه ټولو ډاکټرانو باندې گرځولې وو کوم چې ما
 وربښودلي وو او د هغوي د خواري پېسې په سرو
 شنو دوايانو باندې يو مخ خرڅ کېدې، د هغه مور
 چې به د هغه د هاتي غوندې غټ پټ وجود لږېدلې
 ته کتل نو دا چغې به يې وهلې چې په هلک چا تور

جادو منتر

مهر زما کرونده گرو، په رنگ جو سه بې وزله،
 په سترگو تک شين، تور تپلې او مخ يې لکه د
 منگول د خلقو خور اور وو، غټې غټې متې او
 ورغلې سينه، د هغه اندامونه ډېر غټ پټ وو او په
 زور کېښې د سنډانه کم نه و، هغه به څيزونو ته

عثمان له کوره ووتو او ماښام د شاه صېب سره واپس راغلو، دا هر څه زما نه په پټه کېدل ځکه چې زه د جادو منتر والوو سخت خلاف وم او دا د هغه دپاره ډېره د خطري خبره وه چې زما نزدې دې راشي، دا ارمان مې ؤ چې دا شاه صېب يو ځلې زما منگلو ته راشي، دا غټ، غوړ ورمېر ورله راوښم او بيا ورته ووايم چې اوس دې جادو ته ووايه چې ايله دې کړي.

جادو منتر، کوډو او تعویزونو والا د انسانانو د سر دښمنان وي، دوي د خلقو په زړونو کې تيارې اچوي او د هغوي روح ناروغه کوي، دوي د پوهې په چپه دا جهالت خوروي چې دغسې خپل ځان اغېزمن کړي، دوي نه يواځې د غريبو خلقو په جیبونو باندې ډاکې اچوي بلکې د هغوي په زړونو هم، د رڼا په نوم يې د تيارو پلؤ ته راکاږي او د خدائې د بندگۍ په ځانې ورته د شېطان لارښايي، دوي ورته د بې سولۍ او جهالت رنځونه په دماغو کې اچوي، دا يو ملي ناسور دے، د خپل کلوتي د صحت عامه د مشر په توگه زه دا غواړم چې شاه جي سره ووينم.

شاه جي نرے نروچکے سرے ؤ، د شان شوکت او د رنگ جو سې نه د ښې کورنۍ سرے معلومېدو، د هغه سپينه ږيره په شان سره ږمنځ کړے شوې وه، د هغه د سر وينسته اوږده اوږده، تاؤ کړي او غوړ وو، په سر يې د ملانو سپين پټکے اغوستے ؤ او په ځان يې د پاکی څادر اچولے ؤ، د بزرگ په ډول غلے غلے، ساھو ساھو ناست ؤ.

څنگه چې شاه جي کلي ته راوړسېدو نو ټول کليوال د هغه په درناوي کېنې پاڅېدل، ځکه چې

جادو کړے دے، ته گورې نه چې د هغه دروند وجود يې داسې کابو کړے دے چې رک ترې نه شي وهلے او که چرې په هلک کېنې څه بدني رنځ وي نو پکار ده چې دغې غټو غټو ډاکټرانو معلوم کړے وي او برابر دارو به يې ليکلي وو، هغې خپل زور خاوند ته مخ راوړولو او ورته يې ووي.

خو داسې نه ده او دا څه بل رنځ دے، تور جادو، دا د ښځو خبرې دي، هغه خوا کېنې ولاړ خپل زوي عثمان ته ووي.

د ده خبرو ته غوږ مه نيسه. مور يې زوي ته ووي، دے د خان سره ناست وي د هغه په شان شوے دے، نه مونځ پېژني او نه اودس او ټوله ورځ به دا غېږې خبرې کوي، ستا ياد نه شي چې په عمر باندې هم داسې بلا شوې وه او هلته ښه شو چې د ښاپېرو شاه جي مو ورله راوستو، هغه د خدائې په فضل او خپل حکمت سره تور جادو معلوم کړو او مات يې کړو، د دې خو هسې ډېر وخت وشو خو شاه جي له تراوسه ژوند دے، تاته ولې ياد نه دي؟ ته او ستا خان هاغه څه وايي چې څه ستاسو خونې وي خو دې سره ښېگړه کېږي او هغه هره ورځ په کلو کېنې سوونه خلق بچ کوي.

د عثمان زړه براس واخسته چې هو داسې کول پکار دي، په دې کېنې هېڅ څه د زيان خبره نشته، انگرېزي داروگان به هم نه پرېږدو او شاه صېب ته به هم لار ورکړو، تاسو نه پوهېږئ چې دا کار عبث دے او دې سره به د مهر په رنځ هېڅ اغېزه ونه شي خو څه ډېره ښه ده تاسو خپله وکړئ، توو نالت ستا د مور په دې ډېره تېره ژبه شه، بد رد وئيلو سره د کوره ووتو او پټو ته لاړو.

راواخله او ماپسي راعه، دا بسخي هم دغه حائے پربرده چي دعا کوي.

عثمان يواخي د شاه صېب سره بهر ته لارو او پاتي خلق يي کور کښي پرېښوده، عثمان ته ووييلے شو چي دا حائے وکنه، هغه په بېلجي سره کوي کچ حائے وکنستلو او پير صېب هم ورسره ورسره خاورې لټولې خو څه شے په لاس رانه غلو، شاه جي ملال شو، پير صېب عثمان ته يو بل حائے د کنستو دپاره په گوته کړو، هغه چي ترېښي شېبي پورې دا بل حائے وکنستو نو شاه جي د کنستو دپاره يو بل حائے وښودلو، د هر نوي حائے د کنستو سره د هغه (عثمان) طمع غوڅېږي او سوخت يي سپوا کېږي، شاه جي خفه زهير د عثمان خواته راغے او هغه ته يي د ننه کنستلو اشاره وکړه، زه نه پوهېږم چي دا زمونږ لاسو ته ولې نه راعي، هيڅ پوهه نه شوم، عثمانه! ته دا کنستې خاورې لټوه او زه يو بل حائے د کنستلو دپاره گورم، بېخ ووځه د دې جيني، هغه ووي.

عثمان چي څنگه خاورې لټول شروع کړو نو يو ورکوته ډي يي وموندو، دومره وړوکه چي په اسانه جېب او موټي کښي ځاښدے شو، صېب!، عثمان چغې کړې، ومي موندو، ډېر زيات خوشحاله شو او په پير صېب يي باور پوخ شو، هغه د کلي خلقو ته اشاره وکړه او ورونيو ته يي غږ ورکړو، هغوي ټولو رامنډې کړې او د عثمان نه چاپېره ودرېدل، شاه جي د ډي نه سر پورته کړو چي پکښي نوې جوړه شوې گوډۍ پرته وه، د ډي نه يي راوباسله او په غوري ورته وکتل، اه څومره سپېره ښځه ده، هغه ووي، دا په دې گوډۍ کښي ستنو ته وگوره، هي

هغه په اسب نسب کښي د اولياؤ نه ؤ، هغه ښځه د مهر کوټي ته لارو چرته چي د هغه د کت نه بسخي گېر چاپېره ناستي وي، شاه صېب د ښځو په مينځ کښي مدام خوشحاله وي ځکه چي هغوي يي خواخوږي هم وي او سره پوهېږي هم، هغه د مهر سترگو ته وکتل، وريخي يي په بره راکښلې او شونډي يي وخوزولې "اه" هغه ووي، گېر چاپېره خلقو ساه رانېکله، ښځو خپلې سترگې وازي کړې او په طمع دي، شاه صېب د مهر ځواني او غټ پټ وجود وليدو نو ووي ووييل "اه! جيني. ده" ټول وگورېدل، د مهر مور ډاډمنه او غاوره شوه.

ما تاسو ته نه وي چي دا څه ښځينه بلا ده چي زما په ښکلي او غټ پټ مهر باندې ناسته ده، ټولو زړو ښځو، ځوانو جينکو ته وکتل چي دې سره هغوي په قار هم شوي او شکمني هم.

شاه صېب په زمکه کښېناستو، کتاب يي راوښکلو چي د کټکيزو، کړو وړو نښو او جادو منتر فارمولو نه ډک وو، بيا يي يو سپين کاغذ راواخستو او په هغې باندې يي کټکي جوړ کړل، کړې او څه ښځي ښي يي پرې رانېکلې او منتر يي پرې پوک وهه، تر څه وخت دپاره هغه ډېر سنجيده ناست ؤ او وريخي يي داسي رانېکلې وي چي څه کېدو والا دي، څه درنگ شېبه وروسته راجگ شو، په مخ يي خندا خوره شوه او د مهر مور پلؤ ته يي مخ راواړولو، څوک چي ساه رانېکلې ولاړه وه.

مور! کېدے شي چي مونږ د دې شېطان په رانيولو کښي لاس برے ومومو، زما د کاميابۍ دپاره دعا کوئ، مور!، بيا يي عثمان ته مخ راوگرځولو او ورته يي ووي: بچے! دا بېلجي

بدبخته مهره! هره ستن داسي ده لکه د مهر په بدن
کښې چرې، ټول ډېر حېرانه شول تردې پورې چې د
مهر پلار هم ساه رانېکله، خبر ښخو ته هم ورسېدو،
هغوي ډېرې زياتې خوشحاله شوې، پير صېب د
هغوي په مخکښې گوډۍ وسوځوله، د دې نه پس
پير صېب تلاوت وکړو او د مهر په مخ يې پوک
وهه، ناستو خلقو ته يې دعا وکړه او وې وئيل د
جينۍ نه مې بدل واخستو او دا به بيا واپس نه
راځي، د مهر مور د شاه جي په پښو پرېوتې، لاس
يې ورله ښکل کړل او له سترگو يې غټې غټې
اوبښکې وبهېدلې.

کله چې شاه جي بهر ته لاړ نو مور يې عثمان ته
غږ کړو چې راشه او دا چائې پراتې يوسه، هغه بهر د
کليوالو په مينځ کښې ولاړ و او هغوي ته يې پخې
پخې خبرې کولې او هغوي ورته درناوې وئيلو چې
عثمان بيا بېرته راغلو نو مور ورته د خيرنو روپو
گډې ورکړو چې دا يوسه او شاه صېب ته يې ورکړه،
په دې روپو خو غويې کېږي، عثمان مور ته ووي، ولې
غويې خه د مهر نه لوتې دې، مور يې ځواب ورکړو،
عثمان روپۍ واخستې او بهر ووتو، پير صېب يې ډډې
ته کړو او د خوارۍ مزدورۍ پېسې يې شاه جي ته
ورکړې، هغه واخستې او عثمان ته يې ووي چې دا
روپۍ به مې نه وې اخستې خو د دې نه بغير جادو منتر
نه ماتېږي.

بله ورځ سهار مړ شو او د گور کفن، ملا او
نورو خرڅونو پوره کولو دپاره يې پلار زما نه پور
روپۍ واخستې او بيا د دې پور ورکولو دپاره يې
غوايان خرڅ کړل.

نور بيا...

شپر مه برخه

په تهر پسي

وو، دا بنسكله نولس كلن ځوان د بي كچه زور او غرور خاوند وو. شپر خان چې لا ډېر وړوكمه ؤ نو هم پلار به يې څه خيال نه ساتلو، ده هغه نه دا خپل كمزورم، مونځگزاره پلار خوښ ؤ او نه يې د مور خبرې ته غور كېښودو، ورو ورو يې دواړه شاته كړل، مخه يې واخسته او خبره تر دې راوړسېده چې اوس دواړو به د هغه خبره ډېره په غور اوږده.

د هغه پلار هاغه هر څه په هغه كښې وليدل كوم چې خپله په هغه كښې نه ؤ لكه د هغه د خبرو كولو غوڅ او پرېكړې، ونگ او ترنگ، د غرور نه ډكه ځواني، بنائسته مخ او گلابدونكې پر كېدونكې سترگې، مور به ترېنه هم سترگې نه ايستلې او د ده خبرې به پرې ډېرې خوږې لگېدې، ځكه چې دا د هغه د پلار د مړو مړو بي نمكه خبرو نه ډېرې بدلې، خوږې او اغېزمنه وې، مور پلار دواړه يې ځان ته كښېنول او د واك اختيار واگې يې ترلاسه كړې، د مور پلار نه زيات به هغه د كلي د ځوانانو ډېر خيال ساتلو، هغوي سره به ناست پاست وو، چاڼي ډوډي، ملاسته او گرځېدل هر څه به يې د هغوي سره وو، هغه په دې پوهېدو چې دې ځوانانو سره تړاو او تعلق څه معني لري او په دې هم

بدل

شپر خان د كلي د يو كمزوري خان زوم ؤ چې د نورو تر بورانو سره د كلي د جايداد شريك مالك وو او د خپلو تر بورانو په مخكښې ډېر بې اغېزې، بې مخه او كمزورم خان وو، بل اړخ ته د ده وروڼه او ورېرونه چاخ، وينس، گړندي او د ډلې پرې خلق وو، دوي به هر وخت په خپلو كښې سره لاس او گربوان وو، ده چې به دا هر څه ليدل او څه به يې نه شو كوله نو د دنيا دارى په ځان يې په ديندارى، گوتې پورې كړې، د طمانچې په ځان تسبې په لاسو كړې او د حجرې په ځان يې جومات خوښ كړو، لوتې لوتې جامې به يې اغوستې وې او د دې دنيا د ارمانونو په ځان يې د هاغه جهان د ارمانونو رڼولو دپاره په مونځونو او اودسونو ځان بوخت كړم وو، په چا به يې نسوار بندول او چا ته به يې د چيلم نه څښلو تبليغ كولو، نه به يې ډېرې خبرې كولې او نه چا په خدا ليدلې ؤ، تريو تندم او لويه لويه ږيره، لنډه دا چې ټوله سودا يې د هاغه جهان او پور وه، په دې كښې د ده زوم شپر خان زلمه شو چې د ځوانى، ځوانو ولولو، خوبونو او ارمانونو نه ډك

قربان خان چې د شلو کالو جبل تېرولو نه پس کلي ته راغی نو دا خبره یې په ککړۍ کښې وه چې ما خو شل کاله جبل کټ کړو او اوس زه به ګناه یم، ټوپک طمانچه یې ایښودې وو او لکه د کلي د نورو روغو او بې دښمنه خلقو په شانې به ډاډه او لا پروا په پولو پتو ګرځېدو. خلقو سره به ناست پاست وو او خلقو به هم ورسره ډېر د زړه له کومې راشه درشه کول، اوږد جبل پکښې ډېر بدلونونه راوستي وو، هاغه پخوانۍ سرزوري او ناتاره خوښه یې بدل شوي وو او خلقو سره یې مینه او وروړولي سېوا شوې وه، خلقو به ده ته د مېرني او اتل په سترګه کتل.

د قربان خان د جبل نه د راتګ سره د دلېر خان په ډېره باندې ډېره بده اغېزه وشوه، دلته د خلقو تګ راتګ په کمېدو شو او هلته ګڼه ګڼه په زیاتېدو شوه، دلته غوړ زیر تالي، ګډان او چرګان او هلته ساده سوده یوستوي ډوډۍ، دلته د خرڅونو، ښکارونو او نوکرانو د بدبه او هلته سادګي، خلوص او برکت. دا هر څه په دلېر خان نه ځانېدو چې خرڅې دې زه کوم او بر برکت دې د قربان خان وي، دې وختونو او حالاتو د دلېر خان بدنیتي او کینه د دښمۍ تر ځایه ورسوله.

اوس شېر خان رارسېدلې ځوان و چې ځوان یې د بې کچه ولولو، مستۍ او غرور نه ډکه وه، دلېر خان چې به د هغه ایره جنو اسماني رنگه سترګو ته وکتل نو وبه بوږنېدو، د شپې چې به ځملاستو نو د شېر خان د حجرې له لورې به یې د ځندا، مستۍ او ډول سرنا او زونه تر غوړو کېدل او دغسې خپل عمر خوړلې او رنځ زیلې ټوڅې هم چې د خپلې کمزورۍ او ځوانۍ دواړو انګېرنه به یې ورته کوله، هغه به په خپله طمانچه لاس کېښودو او خپل کشر زوې چې د پنځو زامنو پلار وو، راپه یاد کړو او وه به یې وئیل دلاوره بچیه! زما نه پس به ته د دې کلي خان یې او د داسې کولو دپاره دې زه خپل سر ولې ور نه کړم.

پوهېدو چې دوي زما دپاره څه کولې شي او یا زه د دوي نه څه کار اخستې شم.

د شېر خان تره ډېر زړد خپل وراره په دې ټولو خوبو پوهه شو، دلېر خان د کلي ډېر دبدبې واله، زورور او ناتاري خان وو، هغه په رنگ جو سه ښکلې غټ پټ سرې و څو سترګې یې لکه د هاتي نری نری وې، ډېر مېلمه دوسته وو او دېرې ته یې د خلقو تګ راتګ ډېر زیات وو، په راشه درشه کښې ډېر خنده رویه وو او چې وه به یې لیدې نو داسې په برق برق به یې وخنډل چې هر څه به یې درنه هېر کړل، د دې مینه ناک سړي خپل ملاګرې وروړو ډېر بدې شو ځکه چې هر وخت به یې ده ته دمرګ او هاغه جهان خبرې کولې، هیڅ یو ښه سړي باندې دا خبرې هر وخت ښې نه لګي او بیا نو په دلېر خان غوندې سړي باندې خو ډېرې بدې لګي. هغه به دا ګڼل چې دا زما وروړو خبرې د کینې، بدنیتۍ او تنګ نظری نه ډکې دي او دا ماته ځکه کوي چې غل مې کړي او د ژوند د کاره کسبه مې وباسي، یو وروړو د کلي منلې شوې خان او بل وروړو منلې شوې ملا وو. دلېر خان به خپل وخت په ښکارونو، ټنگ ټکور او مستو خوشحالو کښې تېرولو او وروړو به یې په مونځونو او دسونو کښې بوخت وو، د ښکۍ او بزرګۍ خبرې به یې کولې خو عمل کم، دا د دواړو د ژوند د خپل خپل ډګر یو مناسبت جوړښت وو او ژوند تر هاغه وخته پورې په قرار سره تېرېدو رڅو چې د دوي تېرېدو او د نزدې کلي خان قربان د عمر قېد سزا تېرولو نه پس خپل کلي ته نه و راغلي. قربان خان ډېر بدنام او تورزن جګړه مار سړې وو او د خپلې سرزورۍ او زړورتیا له کبله په ټول کلي کښې مشهور و، د دې سره سره په ورکړه راکړه او تراو تعلق کښې ډېر اېغ ښخ، ایمان دار او سپین نیته سړې و. قربان خان خپل تره د دلېر خان پلار په یو جګړه کښې په پښه ویشته و، تره هغه وبخښلو خو پښتو وه، د هغه د پلار د وینې بهېدو بدل په وینه بهولو پاتې وو.

نور ڇڏي وٺيل، خيالي پيڻي اوبو کڻي کولو ڊپاره ڊانه بهانه وه، هاڻوڪو وقت ڊانه ڊپاره ڊپاره مناسب وه، ڇڪه ڇي پلار ڊي بي ڇواڪه ۽ اوز ڊا ڊو وڪر ۽ م، شبر خان له ملامتي شونڊي چينگي ڪري او ترهه ته يي مخ راو ڳوڻو او په تاؤ سره يي ووي: دومره يرنڊو ڪري يي ڇي ڊ خيل بدل واخلي، دلبر خان په خدا شو، دهغه نه يي لاس راتاؤ ڪرل او گويانه شو: زه به ڊر سره يم زويه او ڊ ڪپزاز ڪله به ڊر له په ڊالي ڪڻي ڊر ڪوم زه (شبر خان) به ڊر ته وٺايام ڇي زه وٺو ڊر ڊو والا نه يم او په توندي سره بهر ته ووتو.

شبر خان ٽوله شپه ويٺو ۽ او ڊخيل هلڪ ملگري، ڊ ڪپزاز ڊ ڪلي ڊ آمدن او خيل نيڪهه په حقله يي سو چونه او اندونه ڪول او په خوا ڪڻي يي پرته خيله ڇوانه ناوي بنهه هبره وه. ڊا ڊ ڙمي يوه ڊر نه، يخه او ورنده شپه وه او قربان خان په خيله حجره ڪڻي ڊ اور په غاره ناست ۽، په ايوو ڪڻي يي چخچي وهلو او خيلو باغوانانو ته يي قيبي ڪولي، ڇواني ڇه زبردست شه ڊ، زه ڇي ڇوان و م نو ما به ڊا گيل ڇي ڊا ٽوله دنيا زما ڊ پڻو ڊ لاندي ده، ڊ ڇا ڊپاره زما خبره نه منل ڊ ڙوند نه لاس وينخل وو، يو ما بنام زنگي زما سره خبري وارولي او ما دهغه ڊ وڙلو ڪلڪه اراده وڪره، زه دهغه وڙلو پسي لارم خو وروستو معلومه شوه ڇي ڊ زنگي په ڇائے مې خيل خوږ ترهه ويشتي ڊ، ڊا ڇي مې واور بدل نو دم مې وختو ڇڪه ڇي ڊا خو خيل خان ويشتل ۽، خو ترهه مې زه ويختل، ڇه وخت پس زنگي ڇا مڙ ڪرو او تور په ما ولگبدو او دهغه ورور په ما دهغه وڙلو تور پوري ڪرو، جج ماته شل ڪاله سزا واوروله ڇڪه ڇي ما زنگي ته په ڊڪ بازار ڪڻي ڊ مرگ گوانن ڪري ۽ او خلقو ته معلومه وه ڇي زه ڊ يوي ڙبي سره يم نو ڇڪه زه جج تورن ڪرم او ڊ شلو ڪالو ڊپاره يي زندان ته ولپلم، خو زه بيخي ستومانه نه يم ڇڪه ڇي ما ڇه ورائي وڪري ڪري وي دهغي سزا ما ڊ زنگي ڊ وڙلو ڊ گناه په نوم پوره ڪره.

ڇي سهار شو نو دلبر خان خيل وراره راو غونستو ڇي ورسره غرمي وڪري او ڊ ڊالي په توگه ورتله طمانجه وڪري، ڊ يو پڻتون سري ڊپاره ڊ ڊي نه بل ڇه لوتنه نه شي ڪڊي، ڊي سره شبر خان ڊر خوشحاله شو، ترهه هغه سره ٽوڙي ٽوڙي وڪري او ڇان سره برابر ته يي وڪري، ڊي سره ڊ شبر خان په زهه ڪڻي ڊ ترهه ڊپاره ڊپره مينه او ڊر ناوي وڃائيدو ڇڪه ڇي ڊاسي مينه هغه سره ڇري خيل مونخ گزاره پلار هم نه وه ڪري. ترهه په شبر خان او دهغه په ملگرو باندي بي ڊر بغه خرڇونه ڪول شروع ڪرل، سهار ما بنام غوري شڪري، ڇرگان گڊان او ورسره خيلو ڊ بنمانانو ته ڪنخلي او سپڪي سپوري، شبر خان يي ڊ ڪلو په ٽولو غتو غتو خانانو ويڙندو، ڇان سره به يي تر لري لري بنڪارونو له بوتلو، دهغه په تپروتنو به يي مسڪي ڪڊو او دهغه په ٽوقو به يي خندل، ڊ زو شاني سلوڪ به يي ورسره ڪولو او خبري ته به يي لڪه ڊ دوست غوندي غور ڪڻي سوڊو. دهغه ڊ ڊوڙي او ارام خيال به يي ساتلو، هاڻوڪو ڇه دهه ڊپاره ڪول ڇي په ڇه ڊ ڇان ته راندي ڪري، دلبر خان په ڊي ڪڻي بريالي شو او شبر خان ورو ورو خيل عمر هبر ڪرو او ترهه سره يي ڊ دوستانو هسي خبري شروع ڪري.

ڪله ڇي دلبر خان په ڊي خبره باندي ڊاڊه شو ڇي ڊا زما وراره اوس په ما باندي باوري ڊ نو ڊ خيل نيڪهه قيبي يي ورته تپره ڪره، دهغه ڊ خاني، بنهه سپيتوب، بنو او نڪو خويونو بيلگي يي وڪري، په خبرو خبرو ڪڻي يي شبر خان ڊ خيل نيڪهه په رنگ ورنگولو. دلبر خان پوهه شو ڇي خبره ڊ شبر خان مغزو ته برابر پرپوته نو ورو غوندي يي ورته ووي ڇي قربان خان ولي په هغه ڊز ڪري ۽، ڊي خبري ڪار وڪرو او شبر خان ڊر سوخت شو.

دلبر خان په جامو ڪڻي نه ڇائيدو، شبر خان سترگي برندي ڪري او وي وٺيل، زما خو ڊا خيال ۽ ڇي ڊا گني يو تپروتنه وه ڇي ڊ قربان خان نه شوي وه او نو مونڙ به ڊي ته

کرکه د تره نه پت ساتل غوښتل. شېر خان په دې ټول پلان پوره پوره رسېدلې و چې دا هر څه زما تره ماسره ولې وکړه او د دې شاته نور څه پلانونه پراته دي، خو ورځې وروستو شېر خان تره له ورغې او دهغه نه یې د کېزاد د اخستو غوښتنه وکړه ځکه چې هغه قربان ووژلو او د خپلې کورنۍ عزت یې وگټلو. دلېر خان چې دا خبره واورېده نو د غصې نه تک شین شو او غاښونه یې وچيچل، "د څه کلې دا خو تا خپل بدل اخستې دے او خپله پښتو دې گټلې ده، زه ولې وچ په وچه جاښداد درکړم او ځان تربرانو ته رااوپرځووم" هغه چورلټ انکار وکړو، شېر خان هغه ته ډېر په بد غزبه سترگو وکتل او وې وئیل "تا خو په ما باندې خپل تره وژلے دے او اوس ته ماته دا زمکه نه راکوې" دلېر خان په طمانچه لاس کېښودو او وې وئیل چې "تا خو زما ورور وژلے دے او د دې په بدل کېنې زه تاته کلے درکړم، شېره! ته خو اوس ډېر هوښیار شوے یې خو زما هم عقل سر ته راغلے دے، زه اوس هاغه د ځوانۍ د وخت تېروتنې په دې زور عمر نه شم کولے، وراره تاته نه ده معلومه چې پښتون خپل سر ورکولو ته غاړه ږدي خو خپله ښځه او جاښداد چاته نه ورکوي".

شېر خان چې په دې پوهه شو چې تره اوس ماته د کېزاد کلے نه راکوي نو دهغه د وژلو بنا یې وکړه، د دلېر خان لاس په طمانچه پاتې شو او وويشتلے شو. شېر خان د مخکېنې په شان بیا یاغي شو، په غېره کېنې چرته په یو ورکوټي کلي کېنې اوسېدو چې د ژوند وختونه یې ډېر خراب او کړاک وو، وخت تېرېدو سره یې زړه مات شو، مستي او غرور یې په ختمېدو شو او لکه د قربان خان غوندي عاجزي او ټيکاو پکېنې راغلو. اوس د قربان خان زوے رارسېدلے و چې لکه د شېر خان د غرور او مستۍ نه ډک و، کېدے شي چې یو ورځ دواړه د یو بل سره مخامخ شي یا یو بل او یا دواړه سره مړه شي. نور بیا

"خان! گلاب ووي" ښه شوه ته خو بیچ شوې کنه، قربان خان مسکے شو او وې وئیل "نه، د دې هر څه ارزښت بس یو مرگ ادا کولے شي او دا به زه په زړه وانه خلم که چېرې داسې وشي..." او په دې کېنې دوه مېلمانه رادننه شول، هغوي سره ټوپکې وې، قربان خان ورته وکتل او مسکے شو، "دوستانو تاسو د کوم ځایه راغلی؟"، "د پتا کلي نه خان"، ملبمنو ځواب ورکړو، یو گړندے نظر یې واچولو او یو خواته په گوټ کېنې غلي کېښاستل.

ټول باغوانان وار په وار د حجرې نه لاپل، په اخر کېنې قربان خان پاڅېدو، وې خندل او مسافرو ته یې ووي چې "زه ستاسو دپاره ډوډۍ راوړم". څه ښه شېبه پسته قربان خان ډوډۍ په لاس یې وېرې د ډېر سپین نیت سره حجرې ته راغے، وې خندل او مسافرو ته یې ووي "د هر چا خپله خپله برخه ده" او په دې کېنې یو مسافر ټوپک راپورته کړو او قربان خان یې وويشتو او بیا ورپسې بل مسافر ږز وکړو، لوبني او ډوډۍ، تس نس او قربان خان په وینو کېنې لت پت یخ پرېوت.

مېلمانه په تېښته بهر ته ووتل او په یوه منډه یې ځانونه په کېښتو او پولو پټو هاغه ځائے ته ورسول چرته چې شېر خان پت ناست و، دلته نه په اسونو سواره شول او د پښتو، بدل او غرور د انگرېني او اندونو سره لاپل. په بل سبا شېر خان کلي ته راغے چې د تره په جنازه کېنې شرکت وکړي، هم په دې دوران کېنې دلېر خان نېغ د مړي ورور له لارو او په سوگند یې ورته ووي چې دا مړے شېر خان کړے دے، دغسې هغه خپل پلان پلې کړو چې یو مړ شو، بل به په سولۍ شي او دغسې زما زوے دلاور ته به د سبا دپاره لار هواره شي.

شېر خان څوارلس کاله بندي شو، چې کلي ته راغے نو اوس دهغه غرور، زړورتیا او زور لایات شوي وو. دلېر خان دهغه دروند هرکلے وکړو او شېر خان هم ډېر په روڼ تندي واخستو ځکه چې هغه خپله غصه او

دي پٽانز

د هڻي خان

ڙياڙه وڙييد خاطر

اوومه برخه

په تېر پسي

دده غال پروره خوي، کراک او ناتاره پنځ او ژوره ناپوهي دده د ژوند او خوځښت سامان دے، که دے د دهلي واکمن نه شي جوړيدے نو بيا د دهلي نه کرکه کوي او خپلې دوه قلبې زمکې سره مينه کوي، ځکه چې دے په دې کښې خپلواکه او پرانستے وي او ددې نه کرکه کوي چې خپله خپلواکي او ازادي دلاسه ورکړي. دے رښتيني اولسواکه او جمهوريت پسند دے، دے دا گڼي چې زه د چانه نه يم تر دې پورې چې خپل خان د خپل پلار برابر بولي او دومره بي سوله دے چې دا سيالي خپلې ښځې سره هم کوي، د دې دپاره دا په خپل پېغلنوب کښې او دے په زور عمر د دې ارزښت ادا کوي.

دے په دې رنځ اخته دے چې په څه چل ول او چالاکي يې نه ده زده او نه خان او نه خپل اندونه په بشپړه توگه کوي او يا کوتک راخلي، اغونځې او ارمانونه غټ غټ لري خو زغم نه لري نو لا ځوان وي چې سريې خورلے وي، د لوتے زړه خاوند دے خو کپړۍ يې ورکوټې ده نو ځکه ښه کوربه او زړه پورې دوست دے، ډاکمار دے ځکه چې په خپته اوږے دے خو غرور يې به کچه دے.

خبرات خوښوي او سر تاوان اخلي، ځکه چې انسان دے څه چينجے نه دے، دده نه د خپلې ملالې ښځې شلېدلې جامې او د خپلو بچو اوږې سترگې نه هېرېږي، ټوپک راواخلي، برېت تاو کړي او د دوه گزه جامو او چک ډوډۍ دپاره د مرگ کومې ته ورننوځي.

سياست

د پښتنو سياست ستاسو (پېرنگي) غوندي د واک، دولت، لالچ او حرص نه چاپېره گرځي، دده په رگونو او کپړۍ کښې ستاسو د هغې نه زياتې تېزې او تودې وينې او لا د خونکاري نه ډکو اندونو دده سياست ډېر ژوند دے او چټک کړے دے، سياست نن هغه څه کوي کوم چې به مذهب پنځه سوه کاله مخکښې کول، دا دواړه ټولوالي يا ادارې دده په خپله جوړې کړې دي او په خپلو لاسوي خپل خان ښکېل کړے دے، هر سرے به يا واکمن وي او يا د واک لاندې، درېمه څه لاره نشته د دې نه سر بېره چې شاعر وي او يا لېونے.

دا خبره د نمر غوندي روښانه ده چې هر يو پښتون په خان ستر سکندر دے او غواړي چې دنيا يې ومني، بله دا چې تربور د تربور سره، ورور د ورور سره تر دې پورې چې زوے د پلار سره په دوامداره توگه لاس او گربوان دي، د پښتنو ټول ياد او تاريخ د دې پېښو نه ډک پروت دے او هم دا سبب دے چې دے يو برياله ملت ياد نه شو ځکه چې په هر يو کور کښې سکندر دے، خپل کور سوزولو ته تيار دے خو دې ته غاړه نه ږدي چې خپل ورور بريالے او واکمن وويني.

تیراه د سني مسلمانانو يوه خوره وره، بېداره سيمه ده چې شيعه مسلمان پکښې هم ژوند کوي، د مسلمانانو دا ټولگه هم ډېر بېداره او سوچ لرونکي خلق دي، دا دواړه ډلې خلق په وينه او پښت نږه اړيږي دي، دوي د هند او افغانستان ترمنځه اوسي او هم له دې کبله مدام د خوږ او کړاونو سره مخامخ وي، کله چې امان الله خان خپله د پښتو شمله نېغه کړه او د پښتون هسې لاره يې خپله کړه نو دا په پېرنگي ښه ونه لگېده او امان الله خان له د انګلستان په سفر و چې پېرنگيانو ورته د سرو او سپينو زرو په زور افغانستان کښې اور ولګولو.

د سنيانو نه شيعه گان زيات بېداره وو او ملا يې وټرله چې د امان الله خان مرسته وکړي او مېدان ته راووځي او هم دغسې سني ملايانو خپلې سينې وډبولې چې دا سره به راته نور واک نه کوي، دلته دا خبره د يادولو وړ ده چې خان د لوتې زړه او پراخه سينې خاوند و او د چا په مذهبي چارو کښې يې گوتې نه وهلې.

بريور او د پټکو خاوندان راپاڅېدل چې د ځوان باچا د غېر اسلامي او بې پښتو کړنو مخنيو وکړي، په درنگ کښې اړه کړې جوړ شو او د باچا سره سره د شيعه گانو خړونج ته هم ښه زور ورکړ شو چې دا خلق د حضرت عثمان او د پېغمبر زړه پورې زوم وژونکي دي، تيراه سره خوا کښې په سمه سيمه کښې د حضرت عثمان ملاتړي اوسېدل او دا د شيعه گانو دلاسه د حضرت عثمان د شهادت خبره تر هغوي هم ورسولې شوه. ملايانو دا فتوي ورکړه چې د شيعه گانو وژنه کار خېر دے او چا چې شيعه مړ کړ نو هغه به نېغ جنت ته ځي، هر چا ټوپک راپه غاړه کړو او د شيعه گانو په ښکار پسې يره شول.

د شيعه گانو د وژلو نه سربېره د هغوي مالونه، کښتونه او باغونه هم چور تالان کړې شول او دا چې د سونو کالو د چنار زړې ونې هم ووهلې شوې، ټوله دره يې په ډانډار واړوله، دا خلق دومره وزپلې شول چې د باچا څه ملاتړ وکړې شي.

کله چې چم گاونډ او ټولنه د هغه او د هغه د بچو بې وزلۍ ته پام نه کوي نو بيا د هر څه د پښو لاندې کوي او چې سياسي اډانه د کرياب او درياب په تاد ولاړه وي نو بيا د دې نه سرغړونه کوي.

زما د دده دا خوبې ډېره خوښه ده چې غلا کوي خو خبر ته لاس نه نيسي، د د خدائو او بنده قهر ته به مخ ونيسي خود بې وزلۍ او غريبۍ شرم زغملو ته تيار نه دے، د د به برتمه شوي بيوپاري وېرېدونکو سترگو ته وکتې شي خود خپلې اورې ښځې او لوڅ لغړ بچو او د هغوي نيمگړو ارمانونو ته نه شي کتلې. دا به مې بدې نه شي که يو سره د ډاکې په تور په سولۍ کړې شي خود مې ډېر د زړه نه بدې شي چې يو سره کنډول په لاس په لارو کوڅو کښې خبر غواړي. د پښتون غلا خوښه وي خود گداگري نه کرکه کوي، دا نو لې زه د پښتون سره مينه کوم گو چې کپړۍ يې وړه او زړه يې غټ دے، ده ته خپل سر ماتول اسان دي خو ټيټول يې ډېر گران دي، اگر چې په ننۍ پرمختللي دور کښې دې کار ډېر رواج موندلې دے.

د سلو کالو په دوره کښې پېرنگيانو دا پښتون په ډېرو بدو بدو او وړانو اخته کړو، د ده پير، فقير، ملا او خان يې خپل ملگري کړل، تش په نوم ديني بزرگان او پوهان څوک چې د دې پښتون لارښود او مذهبي مشران وو، په خرڅون واخستل او دوي ته يې د اولس او ملت د بېلارې توب دنده ورپه غاړه کړه، د څه وخت دپاره د پېرنگي دې چل هنر کار وکړو.

چې تاسو ته د پېرنگي سوچه خبره دروښايم د دې دپاره زه تاسو ته د تيراه د سيمې يو قيصه کوم، تيراه د اړيدو ټاټوبۍ د دې چې ډول ډول قيصې يې مشهورې دي.

د قبائلو خلق يو ژوندي، خوندوره، رنگينه او گرځنده ننداره ده، يو داسې ننداره چې خيالي رنگ نه اخلي او نه يې مصنوعي رنجانې روښانه کولې شي، زه تاسو ته د دې خلقو يو رښتيني قيصه تېرول غواړم.

پېرننگې بريالې شو، پښتون په خپلو کښې د يو بل په وينو بهېولو کښې داسې بوخت شو چې بل هر کار کول ترېنه هېر شو، د پېرننگې تخت خوندي شو او د پښتنو د ژوند رڼا په تتېدو شوه.

په دې وختونو کښې ناخاپه يو اوښتون راغی، په دغې بدلون باندې د ځان پوهولو دپاره دا ارزښتمنه ده چې مونږه د قبائلي سيمې نه بهر ته په سمه کښې چې د اپن ډبليو اېف پي په نوم سره يادېږي، لاړ شو، دلته د پېښور درې شتمنې سيمې په يو وړو کي کلي کښې يو خدائي خدمتگار وزېږېدو.

هغه د دنګې لوړې، ښکلې او شين سترګې مور او د غټ پټ زور خان پنځم اولاد ؤ، د هغه د پلار چاسره هيڅ دښمني ترېکښې نه وه او دا د يو پښتون سړي دپاره ډېره هېښنده خبره ده ځکه چې هغه خپل ټول دښمنان بخښلي وو. بهرام خان رښتيني سره ؤ او په دروغو وئيلو نه پوهېدو، د هغه پېرننگيان خوښ ؤ خو د يو پېرننگي نوم ورته هم ياد نه وو، د سورلي مړنه نه ؤ خو اسونه يې خوښ وو، هغه د خپلې تېروتنې منونکې هم ؤ او ملاتمه هم، هغه بې کچه رښتونه ؤ نو ځکه خلقو ورسره مينه کوله.

بهرام خان خوشحاله ژوند تېرولو او د ژوند د وروستيو وختونو پورې د کرکيلې کسب کښې بوخت ؤ، دوه لويه يې واده کړې وې او مشر زوې يې پوخ کښې د لندن کالج نه کېپټن برتي شوه ؤ، دوهم زوې يې په پوخ کښې د کمېسون اختونه منکر شو او د زميدارۍ او دين په کارونو کښې بوخت شو. بهرام خان د زوې په دې کړنو او خويونو نه پوهېدو نو لاس يې ترېنه واخستو، په مور ډېر گران ؤ ځکه چې د مور پلار کشر اولاد ؤ، د خوي بوي نه قرار او ساھو ؤ او په ناسته پاسته او اغوستنه کښې پاک سپېڅلې ؤ، په ونه دنګ لوړ ؤ، په پلار ډېر مټين ؤ او د څه کار کولو دپاره به ورسره تللې دليل ؤ. پلار به د هغه هر څه بخښل تر دې پورې چې په

شيعه گان د خپلې پوهې او سول په بدل کښې د خپلو وينو او اوښکو سره تر غاړه وتل او باچا خپل واک او تخت دلاسه ورکړل، د خپلې خپلواکۍ د ساتلو په لار کښې امان الله خان باچاهي دلاسه ورکړه او شيعه گانو خپل مالونه، کښتونه، باغونه، سرونه او بچي دلاسه ورکړل ځکه چې د باچا مرستيال او ملگري وو.

دا زه په تاسو پرېږدم چې د دې چارو، لوټمار او الغاؤ تلغاؤ گټې چاته ورسېږي؟

د قبائلو په زرهاؤ قيصو کښې دا يوه قيصه ده چې ټکي په ټکي رښتيا ده، کېدې شي چې ځنې سنيانو ته دا نه وي معلومه چې دوي چاراپارولي وو خو هر شيعه ته دا جوته ده چې په مونږ گزار چا کرې دے. ځنې پښتانه د دې جوگه نه کرې شول چې امان الله خان بچ کړي خو په دې پوهېدل چې دوي هغه ولې بچ نه کرې شو.

د برتښ انډيا د سياسي چارو د ادارې ټول زور په دې باندې ؤ چې د خېبر باتورانو ته د ټيپوس او کارغه خويونه ورکړي، واره او نامعلومه خلق يې په چل هنر او لالچ راپورته کړل او مهم خلق يې ترېنه جوړ کړل، داسې ډوډيمار او چاپلوس چې مهم هم وي او اغېزمن هم، د قبائلو اغېزمنه خلق يا خانان دي او يا ملایان، يو د دې جهان ډنډه مار او بل د هغه جهان.

د هند د سياسي چارو چلونکو د دغو ملایانو روزنه څه په داسې ډول وکړه او داسې پاکې ارتې برتې خلقې يې ورته په غاړه کړې چې پکښې سوچه د خدائے خليفه برېښېدو خو په رښتيا معنو کښې يې هڅه دا وه چې دا نور خلق هم د ځان غوندې د پېرننگي غلامان کړي او د خپلواکۍ او غرور ولوله پکښې وچکوي. د دې ساده ساده خلقو د خدائے سره بې سارې مينه، د ورور نه د ورور په کرکه او خړونج وارولې شوه. دا د خدائے نه وېرېدونکي خلق او د دوي سپېڅلې گروهه يې داسې وکاروله چې دوي يې په بېدو رشوتونو او دروغو راواړول.

بوډي مور ته ورپه غاړه کړل او د خپلو غمونو ډبولو دپاره يې د خلقو په کار خدمت کښې ځان بوخت کړو.

هغه د خپل ژوند دپاره کسب وموندو، د خلقو سره د مينې کولو کسب، هغه په دې خبره ورسېدو چې د پښتنو يوون، زده کړه، ښه پورته او تنظيم ډېر ارزښتمن د دې دپاره يې پښتنو سره خبرې اترې شروع کړې چې دغسې د دوي پام د دوي د کړاونو، بدو ورځو، وروستو پاتې کېدو او جهالت پلؤ ته راواوړي. هغه دا هڅه وکړه چې پښتانه سوچ کولو ته ښکېل کړي او په دې کښې بريالې شو، په اوله کښې هغه د هشنغر خانان په يو جمات کښې راغونډ کړل او ځان يې د هغوي باچا کړو، د دې غونډې خبر چې حکومت ته ورسېدو نو د پېرنگي واک ځان استازو خپل خود د لاسه ورکړو. اسستنت کمشنر د پوځ او توپو سره راغی او د کلي نه يې گېره تاو کړه، ټول کله يې به وسلې کړو او په کلي باندې پنځه شپېته زره روپۍ جرمانه ولگوله، کمشنر صېب خلقو ته په ماته گوډه پښتو کښې وېنا وکړه او هغوي يې د پېرنگي د زور او دبدې نه خبر کړل، د پنځه شپېتو زرو روپو په بدل کښې يې د کلي شپېته مشران د ځان سره بوتلل او څرگندونه يې وکړه چې دا مشران به ترهاغه وخت پورې بندي وي چې ترڅو پورې تاسو دا تاوان او جرمانه نه وي ادا کړي. په دې مشرانو کښې يو بهرام خان هم ؤ چې دغه وخت د هغه عمر پنځه اويا کاله او د پېرنگيانو وتلې مرستيال ؤ. دا نور کسان هم ډېر قرار او هوسا خلق وو، په ورومبي ځل دوي ته د خپلې غلامۍ انگېرته وشوه، پښتانه وو نو د خبرې څه سپيناوې يې ونه کړو خو دومره سوخت اخستي وو چې څه کولو ته يې هم چمتو وو، په چيچلو غاښو يې پېرنگي ته ووي چې ته مونږ ياغي بولي نو ياغي صحيح او نو اوس به مونږه او تاسو د يو بل سره جوړ شو، ته هم د بدو نه بد کوه او مونږ به هم ووينې چې څه کوو.

نور بيا

پوځ کښې د کمپسون نه اخستو خبره يې هم په زړه وانه خسته، په هره خبره کښې به مور د هغه په شا ولاړه وه او دا چې مور او زوې دواړه د پلار نه زيات د يو بل په خبره باندې پوهېدل او چې څه به هغې وئيل نو هغه به کېدل، پلار هغه ته د اوسېدو دپاره کله ورکړو او دا اختيار يې ورکړو چې د خپلې خوښې واده وکړي، د هغه دا خيال ؤ چې داسې کولو سره به هغه دا خپل هېښنده خويونه او اندونه پرېږدي.

هغه د يو خانداني پېغلي سره واده وکړو چې په رنگ جوسه ښکلي او په خويي خصلت يې ساري وه، د خپلې خوښې د واده کولو سره هم د هغه په اندونو، خيالونو او سرگردانه گرځېدو کښې څه بدلون رانه غلو، په خپلو دواړو زامنو ډېر مټين وو او د انغري په غاړه چې به کښېناستو نو په لوبو لوبو کښې به په سوچونو او اندونو کښې ورک شو. د هغه ښځه د دې اندونو نه خبره وه او کرکه به يې ترېنه کوله، د هرې مېرمن غونډې هغې هم غوښتل چې د خاوند هر څه د خپلې ولقي لاندې راولي، دا ښځه د خپل سړي د دې پلانونو نه اگاهه وه او په دې پوهېده چې د دې په سبب به زه د خپل سړي نه هېره شم او هغه د ماشومانو سره د انغري په غاړه لوبې به هم پاتې نه شي.

خو هغه ډېره زړه مړه شوه او هغه د ډېرې اوږدې چوپتيا او وېرې ترخې ماتېدل يې ونه ليدل چې د څه انگېره به هغې ته کېده، د مرگ په وخت د هغې عمر له پنځه ويشت کاله نه ؤ او د واده په سور شال کښې خاورو ته وسپارلې شوه، هغې دوه ماشومان هلکان شاته پرېښودل چې د بې اثره کېدو وېره يې په سترگو کښې غرېده، دوي خو مرگ وليدو خو په دې پوهه نه شول چې مرگ څه ته وايي.

د لام په ورومبو ورځو کښې برتانوي حکومت د پرمختگ تش په نوم ژمنې کړې وې خو په اخر کښې يې د ولگې وبا راوړه، په دې وختونو کښې د عبدالغفار خان بې ارامي لا نوره زياته شوه، هغه خپل بچي خپلې

د هغني خان دي پټانز

ژباړه رشيد خاطر

اخري برخه

په تېر پېښې

پيدا كوي؟ تاسو په ما باندې باور وكړئ چې داسې به نه كېږي. ځواب راغې چې نه، ته بخښنه وغواړه او دا ژمنه وكړه چې بيا به داسې نه كوم نو دا دے ازاد شوې، دا ژمنه چې زه دې د خپلو خلقو سره مينه پرېږدم او د هغوي د خدمت كولو نه لاس واخلم؟ باچا خان په ډېر سوخت

سره پوښتنه وكړه، ما خو په مشن سكول كښې زده كړه كړې وه او هلته چې مې څه ستاسو خبر ښېگړې په حقله اورېدلې وو هغه خو يو تش خيال ؤ، پېرنگي زياته كړه او باچا خان ته يې په ډانگ پوهنه ژبه ووې چې دا خدمت نه دے دا بغاوت دے او دغسې باچا خان ته د درېو كالو د سخت زندان

سزا وركړه شوله. د دې په بدل كښې مخې كال ته هاغه ټولو چارواكو ته څوك چې د دې هر څه برخه وال وو، لوړې چوكۍ او اسانتياگانې وركړه شوې.

په دې وخت كښې چې باچا خان په جېل كښې ؤ سكولونه يو مخې غوړېدل، خلق چټك او منظم وو، د درېو كالو جېل هغه ښه زېلے ؤ خود هغه اراده لكه د

عبدالغفار خان په لږ څه كښې بچ شو، دې پېښې هغه ته د باچا خان خطاب وركړو چې پښتانه يې هم په دې نوم سره پېژني، وپرندويه خو كېدے نه شو بلكې دې نوم سره هغه نور زړور شو، دې هغه له بې ساري ملگري او نه ماتېدونكې ولوله وركړه، تر دې پورې چې زور

بهرام خان هم پېرنگيانو ته بد رد وئيل شروع كړل او خپل زوي سره يې مينه پيدا شوه چې دے څنگه د پېرنگيانو په سر سور دے. باچا خان يو مدرسه پرانسته او د پښتنو د خورونې دپاره د اصلاح الافاغنه په نوم سازمان جوړ كړو. د دې سازمان مقصد بېخي غېر سياسي او خالص ټولنيز اصلاح كونكے وو، بيا

ما د باچا خان لږه اوږده خاكه رابلكه ځكه چې هغه د پښتنو د سياست رښتوڼې څېره ده ولې چې پښتانه هغه پېژني او هغه پښتانه پېژني او ته په دې دواړو كښې يو هم نه شي پېژندے تر څو پورې چې ته په خپله پښتون نه يې

هم هغه بندي كړے شو او د درېو كالو سخته سزا وركړه شوه، كله چې هغه واكمنو ته ووې چې زه خو خلقو ته درس وركوم او درس وركول خو څه جرم نه دے البته دا خو د سركار سره مدد كول دي نو سركار ورته ځواب وركړو چې هو، دا خبره سمه ده خو دا ژمنه به څوك كوي چې دا سازمان به سبا سركار ته څه ستونزه نه

مبارزه يې پېل کړه او د سرحد دپاره يې د بشپړه
اصلاحتو غوښتنه وکړه.

په سلو کښې نوي پښتانه ناخوانده وو، هغوي ته
ليکلې پاڼه داسې برېښي لکه سپينه بې ټکو پاڼه نو باچا
خان به کلي په کلي گرځېدو او خلقو سره به يې جرگې
مرکې کولې، د ملگرو ډله به ورسره هم کلي په کلي
گرځېده، د هغه ملگرو ته دا شکايت وو چې دا سپين
رنگه جامې ژر خيرې نيسي او د دې څه هوارې پکار
دې، په دوي کښې يو تن خپلې جامې د څرمنې پخولو
کړې، ته يورې او هلته يې په رنگ کښې ډوبې کړې، دې
سره د جامو رنگ سوربخن شو او دغسې دا د دوي جامه
شوه چې دوي به په دغو سرو جامو کښې گرځېدل نو د
خلقو پام به يې ځانته رااړولو، د پتو کسبگرو به يوي
ودرولې او د سرو جامو د سرو په تماشه به شول، خواله
به راغلل، ليدل کتل به وشول او رام به شول. باچا خان د
خپلو مزدورانو او خواري کښو دپاره دا سوررنگ غوره
کړو چې ورته به يې خدائي خدمتگار ونيولو چې موخه او
مرام يې خپلواکي او خدمت وو.

ما د باچا خان لږه اوږده خاکه رابښکله ځکه چې هغه
د پښتنو د سياست رښتونې څېره ده ولې چې پښتانه
هغه پېژني او هغه پښتانه پېژني او ته په دې دواړو کښې
يو هم نه شي پېژندې تر څو پورې چې ته په خپله پښتون
نه يې.

باچا خان اوس زور سرې دې چې سپينه ږيره
او اوږده اوږده بښکلي لاسونه يې دي، کله چې ته
هغه ووينې نو ورپسې د هغه سترگو ته هم وگوره نو
ته به د پښتون په سياست پوهه شي او داسې او
دومره به پوهه شي چې داسې دې زه په زر پرکونو
ليکلونو شم پوهولې. سپېڅلتوب، پاکوالې او
سړيتوب لکه د نمر د بڅمې او د سپوږمۍ د رڼا
گويانه کېدې نه شي، مينه او لورنه څوک په ليکلو

اوسپنې هسې کلکه وه، د جبل څوړ او کړاو د هغه په
سترگو کښې غرور، کلک توغل او يخويې پيدا کړې
ؤ، هغه د خپلو بې موره زامنو نه غېږ تاو کړه او د ځان
سره يې راجوخت کړل. بهرام خان ډېر ښه چرت کښې ؤ،
حجرې ته د راتلونکو مېلمنو دارومدار يې کولو او
ورسره به يې پېرنگيانو ته څو سپکې سپورې هم کولې.
د باچا خان د ليدو او هرکلي دپاره په زرگونو خلق رامت
وو، ځوانانو به هغه ته په ارمني سترگو کتل او پېغلو به
د هغه د درناوي سندرې وئيلې، پښتنو ته په لاسو يو
غټ باغي راغله ؤ، دې جنگيالي ملت اخر خپل لارښود
وموندو او دا مهرباني پېرنگي په خپله د ځان سره وکړه.

پېرنگي ډېر سوخت وو چې گوره دا څر پېر پښتانه
څومره د دې سړي نه اغېزمن دي، د دې نه مخکښې چې
د دې پښتنو خود سر ته راوړلو، دا غټ پټ بودل سرې له
مينځه لرې کول پکار دي. باچا خان دومره دنگ لوړ او
زړور سرې ؤ چې نيولو او سزا ورکولو ته ډېر وېرېا وو
ځکه چې نه خو هغه پټېدې شو او نه يې داسې کول
غوښتل. هغه به هر څه په ډاگه کول او پېرنگي ته به يې
وئيل کړه تاسو څه کوئ نو وکړئ، هغه يې بيا بندي کړو،
په دې اميد سره چې سر په کرښه کېږدي، کوم غال او
تشدد وو چې په هغه ونه شو، د څرې توب زندان، لاسو
پښو ته درنې ځولني، لورې تنده، سپرن او ښيرن قېد او د
هر څه نه ورته سپکاو، بدرد، لټې او سوکونه. هغه
به هره ورځ شل سېره جوار مېچن کول خو چرې يې کريان
نه ؤ کړې، هغه يو منلې شوې بندي ؤ، چرې يې د خپل
ځان سره د ناروا سلوک شکايت نه دې کړې کله د هغه
سابه او خورا د خوراک قابل هم نه وو، هغه به جېلرانو ته
هم درناوې ورکولو او دغسې به په دښمنانو باندې هم
مهربانه ؤ، هغه هر څه هر چاته وبخښل او د زغم او صبر
لمن يې چرې له گوتو ورنه کړه، خپل غم يې په خدا او
درد په توقو اړولو، دا وار چې له جېله راغلو نو سياسي

ما د پښتنو جوړ کړې شوې انځور ستاسو مخې ته کېښودو، بل به مې څه درکول، اګر چې پښتانه خونکار، ظالمان، جاهلان، لوڅ او نهر دي خو بیا هم زه پرې مټین یم، هغه مړې د نورمال او تاد د لاندې کوي او دا پروانه کوي که دې تا څوک مړې وایي، پېدا نشي جمهوریت خوښه دي، هغه وایي چې پښتانه د باراني غنمو کېښت دې چې ټول په یو وخت او یوه ورځ سر وهي او ټول یو شان دي.

زمونږ د سرخپوش په خوځښت کېښې چې به د جرنېل ستوري د یو کوتاریا جوله پښتون په اوږه کېښودل شول نو لا به ابغ نیغ شو، ملامته کېدو به نه، د پښتون لاس سخا بنسیرن، خپچن او کلک وي خو بیا هم باچا له یې ورکوي، پخکړې یې ساګ پېتي وي خو بلنه به باچا له ورکوي، هغه خپل مېلمه ته وایي چې تالي ته مه ګوره زما تندي ته وګوره.

خو پښتنو سره زما د مټینتوب د ټولو نه غټه وجه دا ده چې د کله د جنگ او مرګ دپاره د کوره ووځي نو مخ لاس به وویښي، ږیره به غوړه کړي، په ځینو به خوشبوي ولګوي او د ټولو نه ښکلې جامې به واغوندي، دا ماشوم غواړي چې د حورو مخې ته سمبال لار شي، هغه دا سوچ کوي چې خدائې ناولي مخونه نه خوښوي ځکه چې هغه خپله پاک او سپېڅلې دې.

هغه وایي ای خدایه!

ته مهربانه او لورن یې

د چا دپاره چې زه خندا کوم

سندرې وایم او مرم

هغه وایي بې سوله

ژاري، کارونو کېښې بوخت وي

خو جنگ کوونکي جنت ته ځي

په دې کېښې هیڅ شک نشته چې زه د ده پلوي یم او اوس هیله لرم چې تاسو به هم دده ملګرتیا وکړئ.

پائے

کښې ښکېل کولې نه شي او نه د پېرنگي په جېل خانه کېښې. باچا خان ته د خپل ژوند د پېښو او تجربو نه معلومه شوه چې مینه په یو درنگ کېښې څومره ودانۍ کولې شي نو دومره بربادې اېتم بم په سل کاله کېښې نه شي کولې، د مینې ځواک ستر ځواک دې، د زړورتیا بنسټ ستا رښتینتوب دې او ستا خوب داسې تابانه او دومره زړه پورې پکار دې چې ستا د خپل ژوند او د خپلو بچو د سترګو د رڼا نه زیات خوږ وي، دا هاغه درس دې کوم چې باچا خان پښتنو ته ښودلې دې.

پایله

ما خپله قیصه پائے ته راوړسوله او هیله مند یم چې دا به په تاسو خوږه لګېدلي وي څنگه چې ما د دې د وئیلو نه مزه واخسته دغسې به تاسو د دې د اورېدلو نه خوند اخستې وي، لوستل د اورېدلو یو مخکښې تللې ډول دې او دغسې لیکل د وینا یو پېچلې جوسه ده.

ما دا پوره هڅه وکړه چې تاسو د خپلو خلقو نه خبر کړم خو دا هم نه وایم چې په دې کېښې به ما څه پلوي نه وي کړي، ځکه چې زه انسان یم او انسانان دغسې کوي، خیال د نیت څرګندونه ده، هڅونه د نیت نه خپلواکه وي او هم دغسې د سوچ نه هم دپاسه وي، کرکه او کینه د سړي دپاره لکه د مور شودې وي، څومره ژر چې دې دا ومنله دومره ښه ده، زه چې کله د کورنې لورې جج سنجیده مخ او سر پیچک ته وګورم او د هغه بې پرې پرېکړو ته نو خندا ورپورې راشي، نا زه به چرې داسې ونه کړم، زه پښتون یم او ایمانداري زما د پښتو برخه ده، زه به په ډاګه دا ووايم چې زه د خپلو خلقو پلوي یم او که چرې ما داسې ونه کړم شول نو د ځانه به کرکه وکړم.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**